

TAITEESEEN KOHDISTUVA ILMASTOAKTIVISMI SUOMALAISEN MEDIAN SILMISSÄ

Kaisa Aarnos
Maisterintutkielma
Taidehistoria
Musiikin, taiteen ja kulttuurintutkimuksen laitos
Jyväskylän yliopisto
Kesä 2024

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Tekijä Kaisa Aarnos	
Työn nimi Taiteeseen kohdistuva ilmastoaktivismi suomalaisen median silmissä	
Oppiaine Taidehistoria	Työn laji Maisterintutkielma
Aika 2024	Sivumäärä 60
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tässä maisterintutkielmassa tarkastellaan teemoittelun ja diskurssianalyysin keinoin taiteeseen kohdistuneen ilmastoaktivismiin uutisointia suomalaisessa mediassa. Tutkimus pohjautuu vuonna 2022 lukuisissa museoissa tapahtuneisiin ilmastoaktivistisiin tekoihin, joissa tunnettujen taideteosten päälle heitettiin esimerkiksi elintarvikkeita. Aineistona tutkielmassa toimivat vuodelta 2022 kootut ilmiötä käsittelevät Helsingin Sanomien, Iltalehden ja Ylen uutiset.</p> <p>Tutkimusongelmina tarkastellaan, miten taiteeseen kohdistuneesta ilmastoaktivismista on uutisoitu suomalaisessa mediassa, miten sitä on uutisissa selitetty ja miten ilmiöön on suhtauduttu. Aineiston ilmiöstä kertovat uutiset tarkastelevat taiteeseen kohdistuneita tekoja ja niiden jälkimaininkeja sekä tuovat esiin etenkin kulttuurilaitosten edustajien ja aktivistien äänet. Analyysi selvitti, että uutisoinnin suhtautuminen ilmiöön on melko negatiivista, vaikka äänensä kuuluviin saavatkin monet eri tahot. Ääneen pääsevät niin museolaitosten edustajat, aktivistit, poliisi kuin muutama asiantuntija ja poliitikkokin. Museolaitosten äänet kuuluvat uutisissa vahvoina.</p> <p>Ilmastoaktivistien motiivit iskuille tuodaan uutisissa esille ja niiden kautta selitetään ilmiötä lukijoille. Uutisoinnissa korostuvat niin taiteen arvo, aktivismi kuin kansalaistottelemattomuuskin. Kysymykset ilmastonmuutoksesta jäävät uutisoinnissa taka-alalle. Suurin osa ilmiön uutisoinnin diskursseista rakentaa ilmiöstä uhkaavaa, negatiivista tai vähättelevää kuvaa ja aktivismin tavoitteiden ymmärtäminen jää vähemmälle. Taiteeseen kohdistuneesta ilmastoaktivismista on siis pääasiassa uutisoitu niin, että aktivismi näyttyy lukijalle huomiohakuisena ja ajattelemattomana toimintana. Aktivismin tavoitteet fossiilisten polttoaineiden kieltoon ja ilmastopäätöksiin liittyen ilmaistaan uutisissa, mutta niiden ei nähdä liittyvän taiteeseen ja keinot kyseenalaistetaan.</p>	
Asiasanat diskurssintutkimus, ilmastoaktivismi, media, taide, kansalaistottelemattomuus	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	TUTKIMUKSEN AINEISTO JA MENETELMÄT	8
2.1	Aineisto	8
2.1.1	Aineiston rajaus	8
2.1.2	Uutiset aineistona ja genrenä	10
2.2	Tutkimuskysymykset	12
2.3	Diskurssianalyysi ja teemoittelu	13
3	AKTIVISMI, ILMASTONMUUTOS JA MUSEOT	17
3.1	Aktivismin monet muodot	17
3.1.1	Aktivismi ja kansalaistottelemattomuus	17
3.1.2	Ilmastonmuutos ja ilmastoaktivismi	20
3.2	Taiteeseen kohdistuva aktivismi, museotilat ja artivismi	23
3.2.1	Aktivismia museotiloissa	23
3.2.2	Artivismi: aktivismia taiteen keinoin	25
4	TAITEESEEN KOHDISTUNEEN AKTIVISMIN UUTISOINTI	29
4.1	Ilmastonmuutos ja aktivismi uutisissa	29
4.2	Kantavia teemoja	32
4.3	Ilmiön uutisoinnin diskursseja	37
4.3.1	Vahingollisuuden diskurssi	38
4.3.2	Rikollisen toiminnan diskurssi	39
4.3.3	Uhan diskurssi	41
4.3.4	Arvon diskurssi	43
4.3.5	Muutoksen diskurssi	45
4.4	Diskurssien toimijat	47
5	POHDINTA	51
	LÄHTEET	54

1 JOHDANTO

Vuoden 2022 aikana saivat monet lukea uutisista Euroopan taidemuseoissa tapahtuneista lukuisista ilmastoaktivistien järjestämistä teoista, joissa tunnettujen taideteosten päälle heitettiin muun muassa erinäisiä elintarvikkeita. Aktivistien käsien liimaus taulujen kehyksiin sekä lyhyehköt, taiteen ja elämän arvoa rinnastavat puheet liittyivät usein näihin ilmastoaktivistisiin protesteihin. Ilmastonmuutoksen ehkäisyn ja fossiilisten polttoaineiden käytön lopettamisen puolesta puhuvien ilmastoaktivistien uusi tapa tuoda aihe ihmisten puheeksi ei herättänyt kaikissa positiivisia mielipiteitä, vaikka protestien kohteiksi osuneet teokset eivät juurikaan vahingoittuneet tapauksissa. Vastaanotosta huolimatta näiden ilmastoaktivististen tekojen nostattama keskustelu ja liikehdintä oli suurimittaista. Julkisen keskustelun ohella taiteeseen kohdistuva ilmastoaktivismi herätti keskustelua museokentällä, mikä näkyi esimerkiksi vuoden 2023 Museoalan teemapäivillä, joiden yhtenä kantavana teemana käsiteltiin museoiden ja aktivismin suhdetta (ks. Museovirasto, 2023). Ilmiön ja siihen linkittyvien aiheiden käsittely on selvästi vieläkin ajankohtaista ja tarpeellista, sillä vastaavanlaista aktivismia tulee esiintymään jatkossakin. Tämän osoittaa vuoden 2024 alun taiteeseen kohdistunut aktivistinen teko, joka noudatti toimintavoiltaan vain muutama vuosi aiemmin toteutettuja protesteja (ks. Sulasma ja Töyrylä, 2024).

Tässä tutkielmassa tullaan tarkastelemaan taidemuseoihin kohdistuvan ilmastoaktivismin uutisointia suomalaisessa mediassa. Vaikka samankaltaiset ilmastoaktivistiset teot eivät koskaan rantautuneet Suomeen asti, on ilmastoaktivismi kuitenkin saanut sekä palstatilaa uutisissa että jalansijaa myös suomalaisissa museoissa. Vuoden 2022 marraskuussa ilmasto- ja ympäristöliike Elokapina järjesti oman ilmastoprotestinsa Tahto-museossa, jonka sponsorina toimi polttoaineyritys St1 (Bethwaite, 2022). St1 -yritystä syytettiin niin sanotusta viherpesusta, jota se harjoitti museon sponsorina toimimisella (Greenpeace Suomi, 2022). Huolimatta siitä, ettei aktivismi Suomessa olekaan kohdistunut taiteeseen itsessään, osoittaa aktivismin siirtyminen museotiloihin sen, että museot nähdään vallan paikkoina, jotka voivat omalla toiminnallaan sekä

tuomalla asian muiden tietoisuuteen vaikuttaa taisteluun ilmastonmuutosta vastaan. Vallan paikkoina ja julkisina tiloina ne tarjoavat hyvän alustan aktivismin toteuttamisella. Museoiden ja aktivismin suhde on selvästi ajankohtainen aihe niin taide- kuin museokentälläkin.

Taiteeseen kohdistuvat ilmastoaktivistisen teot ovat olleet näyttäviä ja poikkeavia ja vetäneet siksi puoleensa paljon mediahuomiota, joka on kaikelle aktivismille erittäin tärkeää muutoksen aikaansaamisen vuoksi (Bethwaite, 2022). Saatu huomio on kuitenkin ollut vaihtelevaa. Toiset ovat kyseenalaistaneet tekojen ja samalla aktivistien järkevyyden ja arvostelleet niiden lainvastaisuutta, kun taas toiset ovat nähneet aktivistien tekojen havainnollistaneen konkreettisella tavalla luonnon tuhoa ja ilmastonmuutoksen vaikutuksia (Lehtonen, 2022.) Se, miten media on tuonut näitä tapauksia esiin uutisissa on oletettavasti vaikuttanut monen lukijan mielipiteisiin asiasta.

Vuonna 2022 taiteeseen kohdistuvia tekoja järjestivät muun muassa aktivistijärjestöt Just Stop Oil, Last Generation ja Stop Fossil Fuel Subsidy (Bethwaite, 2022). Aktivistisia tekoja esiintyi erityisen tiuhaan tahtiin ennen Egyptin ilmastokokousta, jossa käsiteltiin ilmaston lämpötilan rajoittamista koskevia päätöksiä. Eri aktivismiryhmien toimintaa tapauksissa yhdistää ilmastonmuutoksen esille tuomisen lisäksi se, etteivät itse taideteokset vahingoittuneet tekojen seurauksena. (Lehtonen, 2022.) Yksi näistä aktivistijärjestöistä, Just Stop Oil, on verkkosivuillaan avannut taiteeseen kohdistuvia tekojaan ilmaisemalla, että hyökkäämällä tärkeäksi koettua asiaa, tässä tapauksessa taidetta, kohtaan saadaan ihmiset kyseenalaistamaan, mikä on elämässä oikeasti tärkeää. Aktivistit itse tunnustavat näin sekä taiteen tärkeyden että taiteeseen sekä museoihin sisältyvän vallan ja arvostuksen. Oleellista on lisäksi se, että uuden toimintatavan avulla järjestö sai omien sanojensa mukaan asialle kaipaamaansa mediahuomiota, jota ei perinteisin protestimuodoin saavutettu riittävästi. (Just Stop Oil, 2022.)

Kuten on siis jo todettu, museot ovat vallan paikkoja, jotka päättävät muun muassa siitä, mitä museossa laitetaan esille ja millä nimellä asioita nimitetään tai mikä määritellään taiteeksi. Monet aktivististen tekojen kohteiksi joutuneet taideteokset ovat länsimaisen taidehistorian kaanonia edustavia öljymaalauksia, jotka kantavat mukanaan sekä perinteitä että vakiintuneita valtasuhteita. Aktivististen tekojen kohdistaminen näihin teoksiin herätteli ihmisten ja erityisesti museoiden vierailijoiden ja henkilökunnan huomion aktivistien ajamalle asialle ja toi esiin museoiden valta-asetelmia. Samalla taideteosten sisältämät merkitykset sekä niiden maallinen hauraus rinnastettiin ilmastoaktivistisilla teoilla ympäristön omaan haavoittuvuuteen. (Bethwaite, 2022.) Esimerkiksi Just Stop Oil -järjestö (Just Stop Oil, 2022) toteaa taidemuseoiden tai -gallerioiden olevan muutakin kuin paikkoja, joissa katsellaan kauniita kuvia: taidemuseot ovat paikkoja, joiden tulisi haastaa ihmisten käsityksiä.

Ilmastoaktivismiin kohdistaminen taiteeseen onkin nimenomaan vallitsevien käsitysten haastamista ja uusien ajatusten esille tuomista.

Taiteeseen kohdistuvan ilmastoaktivismi-ilmiön saralta on tehty viime aikoina jonkin verran tutkimusta. Oleksandr Kapranovin artikkelissa (ks. Kapranov, 2023) tutkitaan, miten brittiläinen media on kehystänyt elintarvikkeiden heittämistä taideteoksia päin ilmastoaktivismin nimissä. Lotta Puurulan kandidaatintutkielmassa (ks. Puurula, 2023) puolestaan tarkastellaan Just Stop Oil -ympäristöliikkeen aktivismiin suhtautumista Helsingin Sanomien yhden aiheetta käsittelevän uutisen kommentteissa. Oma maisterintutkielmani tulee tarkastelemaan ilmiötä ja siihen suhtautumista tätä vielä hieman laajemmassa mittakaavassa analysoiden useamman suomalaisen median uutisia ja niiden välittämää kuvaa. Analyysin pohjalla on kysymys siitä, miten taiteeseen kohdistuvasta ilmastoaktivismista on uutisoitu. Tarkastelemalla uutisointia laajemmin on tarkoitus tuoda enemmän ymmärrystä ilmiöön suhtautumisesta sekä etenkin siitä, minkälainen kuva taiteeseen kohdistuvasta ilmastoaktivismista uutisten kautta välittyy julkisuuteen ja lukijoille. Aikomukseni on tarkastella, mitkä ilmiöön liittyvät asiat tuodaan esiin ja mitä jätetään kenties kertomatta, tuoden näin uutta sisältöä ilmiön tarkasteluun. Koska tutkimusta aiheesta ei ole vielä tehty kovin kattavasti, koen ilmiön tutkimisen tarpeelliseksi ja hyvin ajankohtaiseksi. On erittäin oleellista tarkastella, minkälainen kuva taiteeseen kohdistuvasta ilmastoaktivismista muodostuu julkiseen keskusteluun, sillä tämä kuva voi vaikuttaa ihmisten mielipiteisiin ja käsityksiin niin taiteesta, museoista kuin ilmastoaktivismistakin.

Taiteeseen kohdistuvan ilmastoaktivismiin liittyy monenlaisia piirteitä, joihin perehdytään tarkemmin tämän tutkielman muissa osioissa. Tätä johdantoa seuraavassa luvussa (2.1) tullaan esittelemään ilmiötä käsittelevistä uutisista koostuva aineisto ja tarkastelemaan muun muassa uutisten rakennetta, olemusta yhteiskunnan äänenä sekä uutisarvon merkitystä. Saman luvun seuraavissa osiossa (2.2–2.3.) esitetään selvästi tutkimuskysymykset sekä analyysissa hyödynnettävät tutkimusmenetelmät. Luku 3 käsittelee yleisluontoisesti aktivismia, taiteeseen kohdistuvan aktivismin historiaa sekä museoiden ja aktivismin suhdetta tarjoten enemmän tietoa ilmiön taustoista. Luku 4 käsittää tutkielman varsinaisen analyysiosion. Luvussa 4.1 vilkaistaan ensin, miten aktivismista ja ilmastonmuutoksesta on ollut tapana uutisoida ja seuraavissa osioissa suomalaisten medioiden uutisointia tutkitaan diskurssianalyysin sekä teemoittelun keinoin. Analyysia seuraa luonnollisesti vielä loppupohdinta, jossa tutkimuksen keskeisimmät sisällöt ja tutkimustulokset kootaan yhteen. Analyysin tuloksia tarkastellaan tässä vaiheessa vielä kriittisesti ja pohditaan niiden vaikutusta tulevalle tutkimukselle.

2 TUTKIMUKSEN AINEISTO JA MENETELMÄT

2.1 Aineisto

2.1.1 Aineiston rajaus

Tämän tutkielman aineisto käsittää 26 ilmastoaktivistista tekoa käsittelevää uutista. Niiden valintaan ja rajaukseen vaikutti muutama, seuraavaksi esiteltävä kriteeri.

Ensinnäkin kaikki aineiston uutiset on koottu vuodelta 2022. Taidemuseoissa toteutetut ilmastoaktivistiset teot tapahtuivat juuri kyseisen vuoden aikana, minkä seurauksena aiheesta kertovat uutisetkin ovat painottuneet tälle vuodelle. Tästä saadaan selkeät ajalliset rajat tutkimusaineiston uutisten valintaan. Vaikka aihe on mahdollisesti ollut uutisoinnissa myös tämän jälkeen, on ajallinen rajaus hyvä tehdä, jotta aineistoon saadaan ilmiöstä tuoreesti kertovia uutisia, joihin aika ja keskustelu eivät ole ehtineet liiaksi vaikuttaa. Aineistoon ei valikoitunut myöskään vuoden 2024 alun vastaavanlaisesta teosta kertovia uutisia, koska aiemmat taiteeseen kohdistuvat ilmastoaktivistiset teot tapahtuivat kaikki ajallisesti toisiaan varsin lähellä ja linkittyvät selvästi vuoden 2022 yhteiskunnallisiin tapahtumiin. Tämän vuoksi tämä tapaus tulisi jättämään muusta aineistosta selvästi irralleen.

Tutkimusaineiston uutiset on koottu kolmen eri suomalaisen verkkomedian parista. Yleisradio Oy eli Yle, Iltalehti sekä Helsingin Sanomat valikoituivat sopiviksi uutisaineistoa sisältäviksi medioiksi, sillä niissä aiheesta uutisointi oli riittävän laajaa ja erosi kuitenkin toisistaan tarpeeksi paljon, jotta niiden analysointi olisi mielekäästä. Aineistoa ei kerätty esimerkiksi suurten uutismedioiden Aamulehden tai Ilta-Sanomien uutisista, sillä ne ovat yhdessä Helsingin Sanomien kanssa osa Suomen suurinta mediataloa Sanomaa (Rämö, 2020) ja täten esimerkiksi Aamulehdessä ja Helsingin Sanomissa julkaistaan usein samoja uutisjuttuja. Ilta-Sanomien uutisointi olisi kenties

soveltunut aineistolähteeksi, mutta toisaalta, koska Ilta-Sanomien ja Iltalehdet ovat muuttuneet toisiaan kovasti muistuttaviksi sekä ulkonäöltään että sisällöiltään (Herkman 2005; siteerattu Jyrkinen, 2016, luku 3), on eri mediayhtiöön kuuluvan Iltalehden uutisten käyttö lähteenä tutkimuksen kannalta kiinnostavampaa. Ilta-Sanomien uutiset jäivät toisinaan myös melko lyhyiksi analysoinnin kannalta. Myös muutamat uutisjutut Helsingin Sanomista, Yleltä ja Iltalehdeltä jäivät pois aineistosta, sillä niiden käsittelemät aktivistiset teot eivät kohdistuneet varsinaisesti taiteeseen vaan erilaisiin kulttuurihistoriallisesti tärkeisiin kohteisiin tai objekteihin.

Taideiskujen kaltainen kansainvälinen ilmiö ei ymmärrettävästikään kosketa suuresti pienempiä paikallislehtiä, vaan niistä uutisointi keskittyy isoihin medioihin kuten Yleen tai Helsingin Sanomiin. Tämä näkyy ilmiön uutisoinnin poissaololla tai vähyydellä muiden aineistolähteinä mahdollisten medioiden kohdalla. Ilmiön vain lyhyesti mainitsevien uutisten kohdalla analysointi ei olisi tutkielman kannalta järkevää ja siksi aineistoa onkin kerätty vain kolmesta valtakunnallisista uutisia tuottavasta mediasta.

Tutkimuksen kannalta Yle, Iltalehti ja Helsingin Sanomat eroavat toisistaan varsin hyvin. Yle on julkisen palvelun media, jonka osakekannasta noin 99,98 % on valtion omistuksessa ja jonka toimintaa ohjaa laki Yleisradio Oy:sta (Yle, 2014). Valtion mediana Ylen journalismi pyrkii ylläpitämään puolueetonta kantaa. Iltalehti taas on mediakonserni Alma Median julkaisema iltapäivälehti (Rämö, 2020). Se on toinen Suomen suurimmista iltapäivälehdistä, ja erityisesti verkossa Iltalehti saavuttaa huomattavan määrän suomalaisia lukijoita (Jyrkinen, 2016, luku 3). Helsingin Sanomat, merkittävä valtakunnallinen päivälehti, on puolestaan levikiltään Suomen suurin lehti (KMT, 2023). Jokainen näistä kolmesta uutismediasta saavuttaa siis ison osan suomalaisesta väestöstä ja ovat selvästi valtakunnallisia medioita.

Ylen, Iltalehden ja Helsingin Sanomien uutiset puivut osittain toistensa kanssa samoja, yksittäisiä ilmastoaktivistisia tekoja ja osittain eri tapauksia tai ilmiötä laajemmin. Erityisesti samoja tapauksia käsittelevien uutisten analysointi tuo hyvin esiin, miten eri verkkomediat ovat käsitelleet ja tuoneet esiin tutkittavaa ilmiötä omilla alustoillaan. Aineistoon valitut jutut ovat käytännössä katsoen kaikki kulttuuri-, ulkomaan- tai kotimaanuutisia, mutta mukaan mahtuu myös yksi pääkirjoitus (ks. HS:n pääkirjoitustoimitus, 29.10.2022) sekä yksi kolumni (ks. Alander, 4.6.2022). Pääkirjoituksissa tarkastellaan yleensä ajankohtaisia aiheita ja tuodaan esiin lehden virallinen kanta, joka saattaa erota yksittäisten toimittajien kannasta. Kolumni tarkastelee vastaavasti ajankohtaisia aiheita, mutta niissä esiin nousee kirjoittajan oma näkemys. (Haapala ym., 2016, 28.) Vaikka uutisiin sisältyy monesti kuvia tai jopa videoita, tullaan analyysissä tarkastelemaan vain kirjoitettua uutisaineistoa, sillä se on selkeää, helposti vertailtavissa ja sen analysointi on yksinkertaista toteuttaa.

Aineistosta sekä Ylen että Iltalehden julkaisemat uutiset ovat kaikille saatavilla ilmaisina verkossa. Helsingin Sanomien uutiset taas ovat paperilehden ohella ole-massa verkossa vain tilaajille. Maksumuurista huolimatta Helsingin Sanomien artik-kelit ovat osa tutkimusaineistoa, sillä sen uutisointi on hyvin laajaa ja tarjoaa paljon materiaalia kahteen edellä mainittuun mediaan verrattuna. Vaikka uutisten saatavuus verkosta ei varsinaisena kriteerinä aineistoon valituille uutisille ollutkaan, helpottaa se joka tapauksessa aineiston saatavuutta.

2.1.2 Uutiset aineistona ja genrenä

Uutisten luonteeseen vaikuttavien tekijöiden ymmärtäminen on tämän tutkimuksen kannalta tärkeää. Kuten Juppi (2004, 103) toteaa, journalismin rutiinit ja uutiskriteerit ohjaavat aina toimittajia kiinnittämään huomiota tietynlaiseen toimintaan protesteista uutisoitaessa. Uutisten ja journalismin ymmärtäminen onkin oleellista, jotta taiteeseen kohdistuvan ilmastoaktiivisuuden uutisointia tutkiessa osataan ottaa huomioon myös uutistekstien takana vaikuttavat tekijät. Uutisen genreen on oleellista perehtyä aineis-ton ymmärtämisen lisäksi myös siksi, että tutkimusmenetelmänä käytettävän diskurs-situtkimuksessa genret nähdään erittäin kiinnostavina niiden vakiintuneiden diskur-siivisten toiminnan tapojen vuoksi (Mäntynen ja Pietikäinen, 2019, luku 3.1). Siksi tässä luvussa tullaankin perehtymään uutisten rakenteeseen, uutisarvoon ja -kritee-reihin sekä selventämään tarkemmin, miksi juuri uutiset soveltuvat aineistoksi taitee-seen kohdistuvan ilmastoaktiivisyyden tarkasteluun.

Genrenä uutiset omaavat tietyn, helposti tunnistettavan rakenteen. Ne seuraavat tärkeiden hierarkiaa, jossa uusimmat ja olennaisimmat sisällöt mainitaan ensimmäi-sinä ja sisällön tärkeyden määrä vähenee jutun loppua kohden. Mikä mielletään uutis-en tärkeimmäksi osioksi, riippuu toimittajan omista käsityksistä. Uutisen tärkein si-sältö pyritään tuomaan esiin heti jutun otsikossa tai ingressissä. (Cotter, 2010, 135, 139.) Viime aikoina uutisten rakenne on kokenut pieniä muutoksia tiedon saatavuuden no-peutumisen ja eri uutisvälineiden kilpailun takia. Tämän vuoksi erityisesti uutissivus-toilla uutisista koetetaan tehdä muista erottuvia. (Haapala ym., 2016, 20.) Huomiota herättävät otsikot ovat hyvä esimerkki tällaisesta erottumisen tavoittelusta. Erottumi-nen on tärkeää myös siksi, että uutismedioiden sisällöt ovat täällä Suomessa hyvin samankaltaisia ja turvautuvat niille lähetettyyn materiaaliin, jota lähettävät isot kan-sainväliset uutistoimistot kuten Reuters tai vaikkapa kotimainen Suomen Tietotoi-misto eli STT (Seppänen, 2015, luku 6; Kivikuru, 2016, luku 7).

Uutisjuttujen tarkka rakenne tekee niiden lukemisesta helppoa ja saa ne lisäksi vaikuttamaan objektiivisilta. Pirita Jupin (2004, 82) mukaan tarkan rakenteen toistu-minen voi toisaalta peittää yleisön silmiltä journalismin valikoivuuden lähteiden ja näkökulmien osalta. Toimittajilla on uutismateriaalin lisäksi tapana turvautua esimer-kiksi henkilölähteisiin juttujaan kirjoittaessa. Lähteiksi valikoituvat usein tutut,

helposti saavutettavissa olevat asiantuntijat, joiden asema tuo uutiselle uskottavuutta. Lähteiden valintaa ohjaa käsitys siitä, että korkeassa yhteiskunnallisessa asemassa olevilla on valtaa, mikä tekee näistä tärkeitä lähteitä. Samoihin lähteisiin palataan usein helppouden takia; on ajankäytöllisesti tehokkaampaa käyttää tuttua lähdettä uuden lähteen etsimisen sijaan. (emt., 79–80.) Samojen lähteiden käyttö tarkoittaa kuitenkin sitä, että uutisiin päätyvät näkökulmat ovat rajoittuneita.

Kielitasolla uutistoimittajat käyttävät lyhyitä ja ytimekkäitä virkkeitä. Tärkeää on monimutkaisten asioiden tai tapahtumien yksinkertaistaminen lukijalle sekä eräänlaisen kirjallisen etäisyyden ja neutraaliuden säilyttäminen. (Cotter, 2010, 136, 185.) Pienillä valinnoilla on uutisissa väliä: esimerkiksi lainausmerkkejä käyttämällä toimittaja voi ottaa etäisyyttä kirjoittamaansa osoittamalla sen olevan jonkun muun lausumaa. Yleistä uutisissa on myös passiivi-verbimuodon käyttö, jolla voidaan muun muassa peittää tietolähteiden epämääräisyys tai häivyttää tekijä. Tekijä onkin varsin yleistä häivyttää passiivia käyttämällä, jos raportoidaan vaikkapa viranomaisten negatiivisesta toiminnasta. (van Dijk, 1988, 70, 81.)

Uutisissa tuodaan esiin erilaisia näkökulmia, muttei monestikaan oteta vahvasti kantaa asioihin (Haapala ym., 2016). Tämä vaikuttaa uutisten kielenkäyttöön. Uutiset pyrkivät olemaan helposti ymmärrettäviä ja neutraaleja sekä välttämään tietynlaisten sanojen käyttöä. Toiset sanat ovat muita latautuneempia. On oleellista, käytetäänkö uutistekstissä esimerkiksi sanaa terrorismi vai vapaustaistelija (van Dijk, 1988, 81). Sana-valintoihin liittyy aina arvoja sekä toimittajan omia valintoja. Toiselle toimittajalle jokin tapahtuma, kuten esimerkiksi ilmastoaktivistinen teko, voi olla voimakas, kun taas toinen näkee sen hyökkäävänä (emt., 82).

Kuten siis on havaittu uutisten tavoitteellisesta neutraaliuudesta huolimatta niistä välittyvät myös yhteiskunnan arvot, jotka vaikuttavat siihen, miten asioista puhutaan. Median vallasta puhuttaessa puhutaankin samalla oikeastaan siitä, miten valta yhteiskunnassa toimii (Seppänen, 2015, luku 6). Medialla ja näin myös uutisilla on erityistä valtaa, koska ne pystyvät vaikuttamaan ihmisten mielipiteisiin ja näkemuksiin. Medialla on valtaa määritellä ja merkityksellistää asioita ja se tulee ilmi etenkin yhteiskunnallisten ongelmien yhteydessä (Juppi, 2015, 142). Määrittelemällä ja vaikuttamalla media rakentaa myös yhteiskunnasta symbolista todellisuutta. Selvää on kuitenkin se, ettei media täysin itsenäisesti määrää, millaiseksi sen rakentama todellisuus julkisuudessa muodostuu, vaan median toimintaan vaikuttavat monenlaiset lait, normit ja säädökset (Seppänen, 2015, luku 6). Toimittajia ohjaavat esimerkiksi Suomen laki sekä suomalaisten mediatalojen yhdessä laatimat journalistin ohjeet, jotka käsittelevät journalismin etiikkaa (Haapala ym., 2016, 33–34). Journalistiseen työhön kuuluvia valintoja ohjaavat lisäksi vakiintuneet tapahtumien tulkitsemisen ja esittämisen tavat, aiemmin jo mainitut lähdekäytännöt sekä uutiskriteerit (Juppi, 2004, 83).

Utiskriteerit määrittelevät uutisarvoa, ja ne ovat tärkeä tekijä uutisten painopisteen sekä toimittajien päätösten ymmärtämisessä. Ne eivät vaikuta pelkästään siihen, onko joku uutisoinnin arvoista vaan myös siihen, miten aiheesta kirjoitetaan ja mitä jutuissa painotetaan (Cotter, 2010, 67, 75.) Utiskriteerejä on monenlaisia, mutta esimerkiksi uutuus, tärkeys, koskettavuus, poikkeuksellisuus ja kiinnostavuus ovat kriteerejä, jotka on tapana huomioida uutisia tehdessä. Eri uutissivustot ja lehdet painottavat toisinaan eri kriteerejä. (Haapala ym., 2016, 20–21.) Cotter (2010, 69) on havainnut, että monissa journalisteille suunnatuissa oppaissa tärkeimmiksi uutiskriteereiksi nousevat erityisesti ajankohtaisuus, läheisyys sekä merkittävyys eli jonkin tunnetun asian tai henkilön osallisuus. Lisäksi uutisissa on tapana tuoda käsiteltävän aiheen konteksti ja taustatiedot esiin. Erityisesti konteksti on tärkeää, mutta taustatiedot voidaan jättää jutusta pois, jos ne eivät tuo lisäarvoa uutiselle. (emt., 140–141.) Utiskriteerit ja kontekstin merkitys tulevat tutkielman analyysissä selvästi esille.

Medianäkyvyys on tärkeää, sillä nyky-yhteiskunnassa ilmiö tai asia ei ole niin sanotusti olemassa ennen kuin se on huomioitu julkisuudessa eli mediassa (Seppänen, 2015, luku 6). Uutisarvon käsite on tämän tutkimuksen kannalta oleellinen, sillä kuten luvussa kolme tullaan käsittelemään, mediajulkisuus on uusille aktivismiliikkeille erityisen tärkeää, ja mediajulkisuuteen pääsy edellyttää nimenomaan uutiskynnyksen saavuttamista eli uutiskriteereihin vastaamista.

Uutiset toimivat erinomaisena aineistona taiteeseen kohdistuvan ilmastoaktivismi-ilmiön tarkasteluun, koska uutisissa on tapana kuvata ajankohtaisia yhteiskunnallisia aiheita ja ilmiöitä eli välittää tietoa. Vaikka uutiset ja media pyrkivätkin tiedonvälitykseen, ne eivät kuitenkaan täysin heijasta todellisuutta, vaan pikemminkin tuottavat siitä kuvaa tai esitystä eli representaatiota (Juppi, 2004, 82). Uutisia analysoimalla on mahdollista saada hyvä käsitys siitä, millainen kuva taiteeseen kohdistuvasta ilmastoaktivismista on rakennettu ja minkälainen käsitys ilmiöstä siirtyy uutisten välityksellä julkiseen keskusteluun.

2.2 Tutkimuskysymykset

Kuten jo johdannossa todettiin, tullaan tässä tutkielmassa tarkastelemaan, miten ilmastoaktivistien toteuttamia taiteeseen kohdistuvia tekoja on käsitelty suomalaisissa medioissa. Ilmiö on sellaisenaan yhä melko uusi ja sen vuoksi aiheen saralta ei ole tehty paljoa spesifiä tutkimusta, vaikka tutkittavaa aiheessa kyllä riittäisi niin taidehistoriallisesta kuin yhteiskunnallisestakin näkökulmasta katsottuna. Tämän tutkielman tavoitteena onkin tuoda lisää antia ilmiön tutkimukseen.

Maisterintutkielmani tärkein ja keskeisin tutkimuskysymys on seuraava: Miten taiteeseen kohdistuvasta ilmastoaktivismista on uutisoitu suomalaisessa mediassa?

Tähän kysymykseen vastatakseen tutkielmassa analysoidaan sekä aiheen uutisointia yleiseltä kannalta että tarkastellaan tarkemmin uutisoinnin sisältämiä diskursseja ja teemoja. Erityisen mielenkiintoista on tarkastella, kenen äänet tulevat uutisoinnissa esiin ja miten taiteen arvo ja merkitys sisältyy kuvaan. Se, millainen kuva ilmiöstä uutisten kautta välittyy, on kysymyksen kannalta aivan oleellinen tarkastelukohde. Apuna toimivina tutkimuskysymyksinä tutkin: Millä tavoin ilmiötä on uutisissa selitetty ja millaista ilmiöön suhtautuminen on ollut? Tutkimuskysymysten keinoin tutkielmassa pyritään selvittämään laaja-alaisesti, miten uutisissa on puhuttu vuonna 2022 tapahtuneesta taiteeseen kohdistuvasta ilmastoaktivismista ja minkälaiset diskurssit liittyvät ilmiön uutisointiin.

2.3 Diskurssianalyysi ja teemoittelu

Tutkielman analyysissa tullaan soveltamaan diskurssintutkimuksen puolelta laadullista diskurssianalyysia sekä teemoittelu. Tutkimusmenetelmiä hyödynnetään yhdessä niin, että erityisesti teemoittelu tukee diskurssianalyysin suoritusta. Tulen seuraavana esittelemään käyttämäni analyysimenetelmät ja kertomaan, miten niitä tullaan hyödyntämään tämän nimenomaisen analyysin teossa. Pohdin myös omaa positiotani tutkijana.

Diskurssintutkimuksessa on Mäntysen ja Pietikäisen (2019, luku 1.1) mukaan olennaista 'ajatus kielestä sosiaalisena toimijana'. Kiinnostuksen kohde diskurssintutkimuksessa ei ole siis kielen rakenne, vaan se, mitä ja miten kielellä tehdään asioita. Se on samalla sekä kielenkäytön että kielenkäyttötilanteiden tutkimista, sillä kielenkäyttöön liittyy eri konteksteissa erilaisia vakiintuneita käytäntöjä. (emt., luku 1.1.) Tekstien kohdalla suurena kielenkäytön vaikuttajana on lajityyppi, johon liittyvät aina tietyt normit, rajat ja säännönmukaisuudet (Lähdesmäki, 2012, 48). Lajityypilleen ominaiset vakiintuneet kielenkäytön tavat tulevat hyvin esiin esimerkiksi uutisissa, minkä vuoksi diskurssintutkimus tarjoaa hyvät edellytykset niiden kielen tarkasteluun.

Diskurssin käsite voidaan ymmärtää monella eri tavalla, sillä toisinaan se on rajattu tarkoittamaan tiettyä merkitysten tuottamisen tapaa, toisinaan taas sitä hyödynnetään hyvinkin laajojen, yhteiskunnallisten rakenteiden selittämisessä (Lähdesmäki, 2012, 42). Tässä tutkielmassa diskurssi ymmärretään tavaksi käyttää kieltä ja erityisesti medioiden kielenkäytön tavaksi. Diskursseja tarkastelemalla voidaan tutkia, miten taiteeseen kohdistuvasta ilmastoaktivismista on uutisoitu kiinnittäen huomiota kieleen ja erityisesti siihen, kenen ääni uutisissa tulee esiin ja minkälaiset diskurssit ovat niissä läsnä. Diskurssit tulevat siis kertomaan, minkälainen kuva ilmiöstä muodostuu kielenkäytön kautta.

Diskurssintutkimuksen taustalla toimivan sosiaalisen konstruktionismin mukaan kielellä perustellaan, oikeutetaan sekä tuotetaan aina asioita (Lähdesmäki, 2012, 45). Läheisessä tarkastelussa diskurssintutkimuksessa on siis se, miten asioita merkityksellistetään kielen avulla. Siksi kysymykset vallasta ja tiedontuottamisesta ovat olennainen osa diskurssintutkimusta. (Mäntynen ja Pietikäinen, 2019, luku 1.1.) Myös tämän tutkielman kannalta samat kysymykset ovat tärkeitä.

Kielelliset valinnat ovat pohjimmiltaan vallankäyttöä. Näin on todennut kielen käyttöä, merkityksiä ja valtarakenteita tutkinut Michel Foucault. (Lähdesmäki, 2012, 46–47.) Kielellisiä valintoja tarkastelemalla voidaan siis samalla tarkastella yhteiskunnan valtarakenteita. Kielellisiä valintoja rajoittaa tosin aina käyttökonteksti, johon vaikuttavat niin yksittäisen kielenkäyttäjän arvot ja valinnat kuin myös ympäröivän ajan ja yhteiskunnan arvot. (Mäntynen ja Pietikäinen, 2019, luku 1.2.) Samat piirteet tulivat esiin myös uutisten kohdalla (ks. luku 2.1.2). Diskurssintutkimus antaa hyvät eväät tarkastella selkeitä kielenkäyttötapoja sisällään pitävän uutisaineiston kielenkäyttöä ja sitä kautta kysymyksiä vallasta ja merkityksellistämisestä eli siitä, miten tutkimaani ilmiöön suhtaudutaan ja miten sitä selitetään tai sanallistetaan.

Itse diskurssianalyysin lähtökohtana voidaan pitää tarkkaa lähilukua ja perusteltua analyysia. Aivan kaikkea ei ole mielekästä tai edes mahdollista kuitenkaan analysoida samalla tasolla. Tässä tutkielman tutkimuskysymykset toimivat apuna ja ohjaavat, miten tarkasti aineiston eri kohtia analysoidaan ja mitkä merkitykset koetaan olennaisiksi. Analysoituja osioita voidaan siteerata kohtuudella tutkimuksessa. (Lähdesmäki, 2012, 51.) Tässä tutkielmassa tullaan noudattamaan diskurssianalyysin perinteisiä lähtökohtia, mutta analyysi tukeutuu myös van Dijk'n diskurssianalyysin malliin, joka soveltuu erityisen hyvin uutistekstien diskurssien tarkasteluun.

Diskurssianalyysin tutkija van Dijk'n (1988, 25) mukaan uutistekstien diskurssianalyysi jaetaan kahteen vaiheeseen: tekstuaaliseen sekä kontekstuaaliseen. Tekstuaalinen osio käsittää kielen rakenteen tarkastelun ja kontekstuaalinen taas muun muassa tekstirakenteista ilmi käyvien sosiaalisten ja kognitiivisten tekijöiden, ehtojen ja rajoitteiden tarkastelun (emt. 25, 176). Mallin mukaan uutisten analysoinnissa tulisi siis huomioida sekä niiden tekstirakenne että siihen vaikuttavat taustatekijät.

van Dijk'n uutistekstien diskurssianalyysissä diskurssi muodostuu syntaksista eli lauseopista sekä semantiikasta eli merkitysoalista. Ne muodostavat eräänlaisen mikrotason, joka pureutuu yksittäisiin sanoihin, lauserakenteisiin ja niiden merkityksiin. Diskurssien merkitykset eivät silti välttämättä esiinny vain yhdessä lauseessa, minkä vuoksi analysoitavaa tekstiä tulee tarkastella pelkkien peräkkäisten sanojen sijaan myös kokonaisuutena eli niin sanotulla makrotasolla, jossa tarkastellaan suurempia kokonaisuuksia kuten kokonaisia kappaleita, jaksoja tai lukuja. Mikro- ja makrotaso liittyvät selvästi toisiinsa, sillä suurempia merkityskokonaisuuksia rakennetaan sanojen ja lauseiden avulla. (van Dijk, 1988, 25–26.) van Dijk'n mallin mukaisesti

tässäkin tutkielmassa pyritään tuomaan uutisteksteistä esiin niihin sisältyviä merkityksiä ja diskursseja, pienempiä sana- ja lauserakenteita sekä suurempia kokonaisuuksia, mikä edellyttää tietenkin kaikelle diskurssianalyysille perinteistä lähilukua.

Diskurssianalyysin työstäminen alkaa tyypillisesti aineiston tutustumisella ja jäsentämisellä. Tämä pitää sisällään monenlaisia toimintatapoja, joista yksi on aineiston järjesteleminen teemojen mukaan. (Mäntynen ja Pietikäinen, 2019, luku 6.) Diskurssianalyysin ohella tässä tutkimuksessa tullaan tutkimusmenetelmänä hyödyntämään teemoittelua. Koska diskurssitutkimuksen aineistoteksteissä risteää usein monenlaisia näkökulmia ja mielipiteitä (Lähdesmäki, 2012, 51), voidaan teemoittelun kautta luoda ymmärrystä aineiston tärkeistä sisällöistä. Teemoittelussa aineistomateriaalista etsitään ja erotellaan tutkimusongelman kannalta olennaisia aiheita eli teemoja (Eskola ja Suoranta, 1998, luku 4). Se on siis selvästi aineistolähtein tutkimustapa ja soveltuu tämänkin lähtökohdan perusteella tutkielman yhdeksi tutkimusmenetelmäksi.

Teemoittelu mahdollistaa erilaisten teemojen ilmentymisen tutkimisen ja vertailun (Eskola ja Suoranta, 1998, luku 4). Siinä tekstiaineistosta etsitään yhteisiä piirteitä tai seikkoja, jotka voidaan muodostaa teemoiksi. Apuna teemojen muodostamisessa voidaan käyttää esimerkiksi koodausta, joka helpottaa keskeisten asiasisältöjen havainnointia tekstistä. (Puusniekka ja Saaranen-Kauppinen, 2006.) Tulen itsekin hyödyntämään tutkimusaineiston teemoittelun apuna koodausta alleviivaamalla aineistosta keskeisiä teemoja eri väreillä, jotta ne on helpompi hahmottaa isosta tekstimassasta.

Kun aineistosta on löydetty tutkimuksen kannalta keskeisimmät teemat, ne voidaan järjestellä keräämällä teemojen alle ne aineiston kohdat, jotka käsittelevät kyseistä teemaa. Teemat voidaan tässä vaiheessa myös diskurssien tapaan nimetä valitulla tavalla, mikä helpottaa sekä teemoittelua itseään, että myös teemojen esittelyä varsinaisessa tutkimuksessa. (Puusniekka ja Saaranen-Kauppinen, 2006.)

Tutkimusraportissa, tai tässä tapauksessa tutkimuksen analyysiosiossa, on tapana esitellä teemoja tarkastellessa sitaatteja aineistosta. On kuitenkin varottava, ettei teemoittelu jää vain pelkäksi sitaattikokoelmaksi. Tämä voi helposti käydä, ellei käytettyjä sitaatteja kommentoida ja selitetä kunnolla. Kunkin sitaatin käyttöä tulee siis harkita huolella ja miettiä sen antia tutkimukselle. (Puusniekka ja Saaranen-Kauppinen, 2006; Eskola ja Suoranta, 1998, luku 4).

Teemoittelun toinen yleinen ongelma on kenties se, ettei sen avulla välttämättä päästä analyysissa kovin syvälle tai saada selkeitä johtopäätöksiä (Eskola ja Suoranta, 1998, luku 4). Siksi tässä tutkielmassa teemoittelu toimiikin analyysimenetelmänä yhdessä diskurssianalyysin kanssa. Teemoittelulla pyrin nostamaan uutisaineistosta esiin olennaisia teemoja ja tarkastelemaan, minkälaiset aiheet on uutisissa tuotu pinnalle. Vaikka teemoittelun avulla ei ehkä päästä yhtä syvälle tutkimusongelmiin kuin

diskurssianalyysissä näen teemojen kokoamisen auttavan diskurssien tutkimisessa, sillä se tuo selkeästi esiin, minkälaisia vallitsevia teemoja uutisaineistoihin liittyy.

Näen teemat laajoina ilmiötä käsittelevinä kokonaisuuksina, joiden sisällä kieltä käytetään eri tavoilla. Kielenkäytön tapoja teemojen sisällä avaavat tietenkin diskurssit. Yleensä diskursseilla nähdäänkin olevan joku tietty teema tai aihe, johon ne liittyvät (van Dijk, 26). Samalla siis, kun diskurssit määrittelevät teemojen kielenkäyttöä, määrittelevät teemat diskurssien sisältöjä. Tutkimusmenetelmänä teemoittelu auttaa havaitsemaan tutkimusaineiston tärkeimmät sisällöt, minkä jälkeen on helppo lähteä tarkastelemaan, millaisia diskursseja teemoihin liittyy ja miten niitä käytetään teemojen sisällä. Diskurssianalyysi ja teemoittelu ovatkin tämän vuoksi yhdessä varsin toimiva, toisiaan tukeva menetelmällinen kokonaisuus.

Tutkimusmenetelmien esittelyn jälkeen on aiheellista tarkastella lyhyesti myös tutkijan positiota tutkittavaan ilmiöön. Kuten Lähdesmäki (2012, 52) toteaa, on diskurssintutkimusta tehtäessä aina tähdellistä määrittellä tutkijan positio, sillä tutkija ei voi asettaa itseään aineistonsa ulkopuolelle. Tätä analyysia tehdessä pyrin tutkijana asettumaan keskustelijan asemaan. En tule neuvomaan, miten uutisia tulisi kirjoittaa tai miten ilmastoaktivismista ja taiteesta tulisi puhua, vaan tutkin vain tapaa, jolla kielelliset toimijat rakentavat todellisuuksia. Positioon asettumista auttaa se, etten itse ole sen enempiä aktivisti kuin journalistikaan. Kuten Juhila (2016) toteaa, on keskustelijan asema melko neutraali, mutta aineistosta ilmeneviä näkökulmia on silti mahdollista perustella ja puolustaa vasta-argumentit samalla huomioiden. Keskustelijan positioon asettuminen tuo määrittelyvaltaa ja siten myös vastuuta, joka tulee ottaa huomioon tutkimuksessa (emt.). Keskustelijana voin keskittyä diskursseihin ja teemoihin ja tuoda näin eri näkemyksiä esiin, minkä koen auttavan ilmiön uutisoinnin yleisessä tarkastelussa.

3 AKTIVISMI, ILMASTONMUUTOS JA MUSEOT

Tässä luvussa tullaan käsittelemään tutkielmani kannalta tärkeitä sisältöjä kuten ilmastoaktivismia ja taiteen ja aktivismin suhdetta. Esiin nostetaan muun muassa kansalaistottelemattomuuden, ikonoklasmin ja artivismin käsitteet, jotka liittyvät taiteeseen kohdistuneeseen ilmastoaktivismiin omilla tavoillaan. Luvussa 3.1 käsitellään aktivismia ja ilmastoaktivismia ja luvussa 3.2 tarkastellaan artivismia ja taiteeseen kohdistuneen aktivismin historiaa. Ymmärrän tutkimani ilmastoaktivismiin olevan artivismiin keinoja hyödyntävää kansalaistottelemattomuutta ja siksi aktivismin ja siihen liittyvien käsitteiden tarkastelu on hyvin keskeistä.

3.1 Aktivismin monet muodot

3.1.1 Aktivismi ja kansalaistottelemattomuus

Aktivismi on yksinkertaisuudessaan poliittista kansalaistoimintaa, jolla pyritään muuttamaan yhteiskuntaa. Sillä on monenlaisia tavoitteita ja toteutustapoja, jotka vaihtelevat niin liike- kuin tilannekohtaisestikin. Aktivismilla ja protestoinnilla on kyky vaikuttaa sekä kansalaisiin että päättäjiin (Bugden, 2020). Kansalaisaktivismin keinoin on Suomessa saavutettu muun muassa naisten äänioikeus sekä tasa-arvoinen avioliittolaki. Aktivismi on siis oleellinen osa valtioiden demokratiaa.

Aktivismi on muuttunut vuosikymmenien aikana. Ennen aktivistit olivat vahvasti kiinni jonkin tietyn järjestön tai yhdistyksen toiminnassa, kun taas viime vuosina yleisempää on aktivistien liikkuminen eri järjestöjen välillä osallistumalla esimerkiksi vain tiettyihin projekteihin tai tapahtumiin. Monien aktivistien osallistuminen aktivistiliikkeisiin onkin varsin spontaania ja tilannekohtaista. (Konttinen ja Peltokoski, 2010, 17, 9.) Moni saattaa tänä päivänä osallistua vain satunnaisesti tärkeäksi kokeemiinsa mielenosoituksiin ilman, että osallistuisi laajemmin aktivistiliikkeen asialle.

Osallistuminen useamman kuin yhden järjestön toimintaan on vastaavasti yleistä. Se, mikä aktivismissa on kuitenkin aina ollut varsin merkityksellistä, on nuorten ihmisten huomattavan suuri osuus yhteiskunnallisissa liikkeissä (Ahn ja Han, 2020).

Aktivismi ja muu kansalaisvaikuttaminen on erityisesti 2010-luvulta alkaen laajentunut sosiaaliseen mediaan, joka tarjoaa toimivia väyliä muuttaa yhteiskuntaa sekä olla mukana toiminnassa (Kaaronen ja Pulkka, 2022, 200). Internetin ja sosiaalisen median suosio on mahdollistanut yhteiskunnallisten tai ilmastollisten ongelmien esiin tuonnin aivan uudella tavalla. Ongelmien tuonti osaksi julkista keskustelua vaatii ennen paljon enemmän aikaa ja resursseja kuin nykypäivänä, jona yhteiskunnallisia ongelmia voidaan määritellä ja tuoda esiin kenen tahansa toimesta (emt., 201).

Nykypäivän aktivismi ja uudemmat aktivistiliikkeet ovat selvästi julkisuushaakuisia ja kehittelevät siksi tietoisesti epätavanomaisia toiminnan muotoja mediahuomion saavuttamiseksi. Provokatiivisuus ja performatiivisuus ovatkin yleistyneet uudempien liikkeiden toiminnassa. (Konttinen ja Peltokoski, 2010, 5, 14.) Aktivistiset liikkeet kohdistavat nykyään protestinsa ja tavoitteensa median toimitettaviksi sen sijaan, että ne kohdistettaisiin suoraan päättäjille (Juppi, 2015, 145). Järjestämällä mediahuomiota saavia protestitapahtumia aktivistit voivat vaikuttaa yleiseen mielipiteeseen huomiota vaativista yhteiskunnallisista ongelmista ja siitä, miten ne voitaisiin ratkaista (Maney ja Oliver, 2000, 470–471). Mediahakuisuus onkin yksi piirre, joka korostuu aktivismin ja aktivistiliikkeiden toiminnassa erittäin selvänä ja se näkyy myös tämän tutkielman tutkimusaiheessa.

Suuren mediahuomion kohteena oleva aktivismi voi pidemmällä aikavälillä olla monellakin tapaa uuvuttavaa, sillä vaikkapa mielenosoitusten organisointi vaatii paljon työtä ja vastuuta liikkeen jäseniltä. Esimerkkinä voidaan katsoa suomalaista ilmasto- ja ympäristöliike Elokapinaa, jonka mielenosoituksiin osallistuu aina muun muassa häirintäyhteyshenkilöitä ja hyvinvointivastaavia muiden mielenosoittajien lisäksi. (Kotiranta ym., 2023.) Erilaiset piiritykset tai sulut vaativat vastaavasti aina suuren joukon toimiakseen (Hölttä, 2013, 144–145). Tämä selittää osittain sitä, miksi ilmastoaktivismi etsii uudenlaisia keinoja saada näkyvyyttä asialleen. Toinen huomiotava seikka on kansainvälinen korona-pandemia, joka vaikutti siihen, että suuria mielenosoituksia ei juurikaan voitu järjestää, vaan aktivismia pyrittiin toteuttamaan turvarajat huomioiden, muutaman henkilön voimiin ja teknologiaan turvautuen (Scheurman, 2022). Uudet ja epätavalliset keinot ja median huomio ovatkin nousseet oleelliseksi aktivismin osaksi. Kun aktivistinen protesti on muodoltaan tomaattikeiton heittämisestä taideteoksille, ei vaadita kuin yksi tai kaksi protestoivaa aktivistia ja mediahuomio on saavutettu.

Monet mediahuomiota saavuttavat yhteiskunnalliset liikkeet ja järjestöt turvautuvat toiminnassaan kansalaistottelemattomuuteen. Se on aktivismiin vahvasti liittyvä käsite ja myös tämän tutkielman kannalta tärkeä, sillä taiteeseen kohdistuvat

ilmastoaktivistiset teokset ovat selvä esimerkki kansalaistottelemattomuudesta. Pohjimmiltaan kansalaistottelemattomuus on kommunikatiivista, poliittista toimintaa, joka pyrkii julkista keskustelua herättelemällä muuttamaan yhteiskuntaa ja esimerkiksi lakeja. Se on tietoista, julkista ja usein laitonta kansalaisaktivismia. (Hölttä, 2013, 139–140, 144.) Hugo Bedaun mukaan kansalaistottelemattomuudessa on kyse lain rikkomisesta hyvän tarkoituksen puolesta. Kansalaistottelemattomuutta harjoitetaan yleensä moraalisen syyn vuoksi. (Bedau, 1991, 1.) Kansalaisilla onkin eettinen oikeus protestoida, mikäli järjestelmän, esimerkiksi valtion, eettisiä peruseriaatteita rikotaan (Hölttä, 2013, 140). Juuri laittomuus on se seikka, joka erottaa kansalaistottelemattomuuden muusta aktivistisesta toiminnasta, joka ei ole paitsi laillista, vaan jopa suotavaa demokratian sujumisen kannalta.

Ensimmäisenä todellisena kansalaistottelemattomuuden harjoittajana on pidetty amerikkalaista Henry D. Thoreausta (1817–1862), joka kieltäytyi maksamasta veroja omiin syihinsä vedoten (Hölttä, 2013, 139). Kansalaistottelemattomuuden käsitteen katsotaan olevan peräisin Thoreaun vuonna 1949 postuumisti julkaistusta ”Civil Disobedience” -nimellä tunnetusta esseestä. Käsite nousi yleiseen käyttöön kuitenkin vasta myöhemmin sellaisten aktivistien kuin Mahatma Gandhi tai Martin Luther Kingin toimesta. Intialaisen itsenäisyysliikkeen johtaja Gandhi hyödynsi väkivallatonta massaprotestointia Intian itsenäistymisen tavoittelussa, kun taas King kuulutti väkivallattoman kansalaistottelemattomuuden perään. (Bedau, 1991, 2–3.) Näiden aktivistien toimesta rauhanomainen mutta laitton kansalaistottelemattomuus omaksuttiin aktivismin toteutuksen keinoksi. Kansalaistottelemattomuus on yleisesti ilmastoaktivisminkin piirissä käytetty suoran toiminnan muoto, mikä lisää entisestään sen tarkastelun tärkeyttä tässä tutkielmassa.

Luonteeltaan kansalaistottelemattomuus on monesti intensiivistä ja tunnepitoista toimintaa (Kotiranta ym., 2023). Valtaamiset, estämiset, sulkemiset ja jarrutukset ovat perinteistä suoraa toimintaa, jossa on usein kyse kansalaistottelemattomuudesta, sillä niihin liittyy jonkinasteista lainvastaista menettelyä. Kansalaistottelemattomuus voidaan jakaa kolmeen erilaiseen lajiin:

1. omantunnon syihin perustuvaan lainvastaisuuteen kuten aseistakieltäytymiseen
2. oikeudenmukaisuuteen perustuvaan kansalaistottelemattomuuteen, jonka tavoitteena on jonkin yhteiskunnallisen epäoikeudenmukaisuuden oikaisu
3. tarkoituksenmukaisuussyihin perustuvaan kansalaistottelemattomuuteen, jonka tarkoitus on muuttaa haitallista politiikkaa.

(Hölttä, 2013, 138, 144.) Taiteeseen kohdistuvat ilmastoaktivistiset teot nojautuvat muun muassa ilmastonmuutoksen lieventämiseen, fossiilisten polttoaineiden ja öljy-yhtiöiden kieltoon ja tulevaisuuden turvaamiseen, minkä voidaan katsoa

liittyvän sekä epäoikeudenmukaisuuksien oikaisuun että ympäristöpolitiikan muuttamiseen.

Laittomuus aktivismin osana nähdään toisinaan hyvässä, toisinaan huonossa valossa. Radikaalin suora toiminta tuo enemmän mediahuomiota kuin rauhallinen mielenosoittaminen, mutta sen poliittisten vaikutusten positiivisuutta ei voi ennustaa (Kotiranta ym., 2023). Kalevi Hölttä (2013, 140) nimeää kolme ehtoa laittomille protesteille: Ensinnäkin kansalaistottelemattomuuden on perustuttava sosiaalisiin perusarvoihin ja siihen, että näitä perusarvoja loukataan. Toisena perusteena on se, etteivät lailliset tai poliittiset keinot tehoa viranomaisiin. Viimeisenä toimijan on hyväksyttävä mahdolliset kansalaistottelemattomuudesta tulevat lailliset seuraamukset. Näitä ehtoja noudattavaa kansalaistottelemattomuutta tulisi siis pitää hyväksyttävänä. Hölttä korostaakin (em., 144), että kansalaistottelemattomuuden ajamat tavoitteet tulisi aina ottaa huomioon rangaistuksia lieventävänä tekijänä. Rikollisesta toiminnasta kansalaistottelemattomuuden erottaa hyvä tarkoitus (em., 37).

Laittomuuden ja poliittisuuden ohella kansalaistottelemattomuuteen liitetään usein väkivallan puute (Hölttä, 2013, 140). Väkivallaton kansalaistottelemattomuus on noussut viime vuosikymmeninä erittäin suosituksi aktivismin muodoksi, sillä se on todettu toimivaksi tavaksi saada aikaan suurta liikehdintää, joka pakottaa päättäjät nopeaan toimintaan (Scheuerman, 2022). Väkivallattomien protestien on havaittu herättävän enemmän tukea kansalta kuin väkivaltaan turvautuvien protestien (Bugden, 2020). Väkivallattomuus ei ole kansalaistottelemattomuuden varsinainen edellytys, mutta se on silti varsin suosittu käytäntö. Väkivallaton kansalaistottelemattomuus mahdollistaa sen, ettei protestin tarkoitus jää väkivallan peittoon (Bedau, 1991, 8). Samalla väkivallattomuuden käsite jättää kuitenkin pientä tilaa esimerkiksi omaisuusvaurioille, kunhan ne nähdään tarkoituksellisena ja eettisenä aktivistien ajaman asian kannalta (Scheuerman, 2022). Tässä tutkielmassa tarkasteltava taiteeseen kohdistuva ilmastoaktivismi sopii näin niin laittomuutensa, kommunikatiivisuutensa kuin väkivallattomuutensa perusteella kansalaistottelemattomuuden kategoriaan.

3.1.2 Ilmastonmuutos ja ilmastoaktivismi

Kansalaistottelemattomuuden ohella on tämän tutkielman kannalta erityisen keskeistä tarkastella ilmastoaktivismia, sillä vuoden 2022 aikana taiteeseen kohdistuneita protesteja järjestivät nimenomaan ilmastoaktivistiset järjestöt. Ilmastoaktivismi voidaan ymmärtää paikallisempaa ympäristöaktivismia laajemmaksi, globaaliksi aktivismin tasoksi, jolla on selkeät, yhteiset tavoitteet ilmastonmuutoksen lieventämiseen liittyen. Ilmastonmuutosliike nousi ensimmäisenä esiin tiedeyhteisöissä ja on kasvanut niin merkittäväksi, että nykyään useimmat demokraattiset lainsäätäjät, kansalaiset ja erilaisten tiede- ja edunvalvontajärjestöjen verkostot tukevat sitä (Bugden, 2020). Ilmastoaktivismi on viime vuosien aikana noussut erityisen suureksi

kansalaisvaikuttamisen osa-alueeksi, vaikka huoli ympäristöstä ja ilmastosta onkin ollut jo paljon pidempään läsnä ja tiedostettu ihmisten elämässä.

Yhtenä vaikuttajana ilmastoaktiivisuuden uudelle kasvulle on vuoden 2018 lopulla julkaistu IPCC:n ilmastoraportti (ks. IPCC, 2018), joka nosti ilmastonmuutoksen suu- reksi ja ajankohtaiseksi puheenaiheeksi ympäri maailmaa ja aiheutti valtavaa liikeh- dintää niin päättäjien kuin kansalaistenkin keskuudessa (Kaaronen ja Pulkka, 2022, 203). Ilmastonmuutos oli tietysti aiemminkin ollut ihmisiä puhuttava aihe, mutta tä- män raportin julkaisu kohotti ilmastoliikkeen aiempaa huomattavasti suurem- piin mittoihin, mikä on merkittävää ilmastoaktiivisuuden vakiintumisessa yhdeksi oleel- lisimmista yhteiskunnallisten ja globaalien ongelmien muutosta ajavaksi aktiivisuuden tasoksi.

IPCC:n ilmastoraportti osui ajallisesti yhteen nuoren ruotsalaisen Greta Thun- bergin aloittamien ilmastolakkojen kanssa, mikä vaikutti siihen, että nämä lakot alkoiv- vat saada huomattavaa mediahuomiota. Ilmastolakot levisivät uutena sosiaalisen vai- kuttamisen keinona nopeasti maailmanlaajuisiksi liikehdinnäksi ja kasvoivat vuoden 2019 aikana voimakkaasti myös Suomessa. IPCC:n ilmastoraportin ja uudelleensyn- tyneen aktiivisen mielenosoittamisen aalto tekivät ilmastoaktiivisuudesta normaalin ak- tiivisuuden muodon, johon myös sellaiset, joille mielenosoittaminen ei ollut tuttua, osal- listuivat suurin joukoin. (Kaaronen ja Pulkka, 2022, 203–206.) Samaan aikaan, kun IPCC:n raportin vaikutukset näkyivät heti päättäjissä eduskuntapuolueiden sitoutu- misella Suomen ilmastopolitiikan uudistamiseen (emt., 203), herätti tunnetuksi akti- vistiksi nousseen Thunbergin käynnistämien koululaisten ilmastolakkojen saavut- tama suosio ja mediajulkisuus päättäjät huomioimaan myös nuorten ihmisten huo- mattava panos ilmastonmuutoksen torjunnassa (Ahn ja Han, 2020).

Lotta Puurulan kandidaatintutkielmassa selvisi, kuinka taiteeseen kohdistu- neesta ilmastoaktivistisesta teosta kertovan uutisen verkkokeskustelussa ilmastoakti- vistien nuoren iän korostaminen oli varsin yleistä. Aktivistien ikä näyttäytyi kiinnos- tavasti sekä negatiivisessa että positiivisessa valossa. (Puurula, 2023, 16.) Niin kuin aktiivisuuden parissa yleisesti on myös ilmastoaktiivisuudessa nuorten aktivistien osuus hy- vin suurta. Ahn ja Han (2020) ovat todenneet, että erityisesti nuorten ihmisten elä- mässä ilmastonmuutoksen vaikutukset ovat olleet alati läsnä, mikä on vaikuttanut sii- hen, että nuorten suhtautuminen ilmastonmuutokseen on selvästi pessimististä. Tämä näkyy selvänä nuorten suuressa osallisuudessa ilmastoaktiivisuudessa (emt.). Moni tai- teeseen kohdistuneiden ilmastoaktivististen tekojen tekijä on vastaavasti ollut iältään nuori. Niin sanotun MZ-sukupolven edustajat eli erityisesti nuoret ja nuoret aikuiset osallistuvatkin vanhempia ikäpolvia enemmän ilmastoaktiivisuuden eri muotoihin (Funk, Kennedy ja Tyson, 2021).

Vaikka nuorten osallisuus ympäristö- ja ilmastoliikkeissä ei ole uutta, on nyky- päivän suurimittainen ja globaali nuorison liikehdintä ilmaston puolesta merkittävää.

Nuoret ovat pyrkineet tekemään ilmastonmuutoksesta keskeisen kysymyksen ja tuomaan esiin vallanpitäjien ja fossiilisia polttoaineita käyttävien yritysten toimimattomuuden ja epäonnistumiset. Myös yksittäiset nuoret ilmastoaktivistit, kuten aiemmin mainittu Greta Thunberg, ovat innoittaneet toiminnallaan yhä enemmän nuoria osallistumaan ilmastonmuutoksesta huolta kantavaan toimeen. (Ahn ja Han, 2020.) Ympäristö- ja ilmastomielenosoituksilla on pitkät perinteet, mutta nuorten ja jopa lasten suuri liikehdintä on tuonut aivan uudenlaisen tulokulman uuteen ilmastoliikehdintään. Ilmastoaktivismista on tullut monia sukupolvia koskettavaa toimintaa (Kaaronen ja Pulkka, 2022, 205).

Ilmastoaktivismi on siis todetusti kasvanut viime vuosina suureksi liikehdinnäksi erityisesti nuorten ihmisten keskuudessa. Ilmastonmuutoksen uhka on yleisesti tiedostettu ongelma, minkä vuoksi ilmastoaktivismin ajamat ja esille tuomat asiat ovat saaneet aiempaa laajempia sisältöjä. Siitä, kuinka ihminen on aiheuttanut ilmastonmuutoksen, ei tarvitse enää keskustella yhtä laajasti kuin vaikkapa vuosituhatien alussa, mutta kysymykset ilmastokriisin vaatimista politiikkatoimista ja muut ilmastonmuutoksen hillitsemisen keinot ovat nykyään eniten puhuttavia ilmastoa koskevia aiheita (Kaaronen ja Pulkka, 2022, 202). Tämän päivän ilmastoaktivismi pyrkiikin vaikuttamaan nimenomaan tällaisiin suurempiin, poliittisiin ratkaisuihin, joilla ilmastonmuutoksen vaikutuksia yritetään lieventää sen sijaan, että pyrittäisiin pelkästään tuomaan esiin ilmastonmuutoksen aiheuttamat ongelmat, jotka ovat jo yleisesti tunnettuja.

Ilmastoaktivismin vaikuttamiskeinoja on useita. Koululakot ja ilmastomarsshit nousivat vuoden 2019 aikana merkittäviksi vastarinnan keinoiksi ja Elokapinan kaltaiset aktivistiliikkeet alkoivat järjestää eri puolilla Suomea erilaisia mielenilmauksia ja performansseja. (emt., 206.) Aiemmin käsitelty kansalaistottelemattomuus on suoran vaikuttamisen muoto, jota ilmastoaktivismi hyödyntää hyvin aktiivisesti protestoinnissaan. Kansalaistottelemattomuutta alettiin ensin hyödyntää ympäristöaktivismissä 1900-luvun lopulla niin ulkomailla kuin Suomessakin (Kotiranta ym., 2023). Luonnollisesti kansalaistottelemattomuus omaksuttiin myös ilmastoaktivismiin. Ympäristöliikkeiden suorassa toiminnassa on täällä Suomessa käytetty avointa ja passiivista vastarintaa kuten puihin ja koneisiin kahliutumista tai kieltäytymistä poistumasta paikalta. Myös vähemmän radikaaleja vetoimuksia, keskustelutilaisuuksia, mielenosoituksia tai lehtikirjoituksia on käytetty keinona tuoda ympäristökysymyksiä julkisen keskustelun osaksi. (Stranius, 2010, 82.) Ilmastoaktivismi noudattelee samankaltaisia toimenpiteitä, mutta liikehdintä on globaalimpaa ja keinot entistä mediahakuisempia. Maailmanlaajuisesti tunnetut ympäristö- ja ilmastoliikkeet kuten Greenpeace ja Fridays for Future hyödyntävät aktiivisesti kansalaistottelemattomuutta toiminnassaan (Kotiranta ym., 2023). Ilmastoaktivistit näkevät oman kansalaistottelemattomuutensa olevan julkista ja sivistynyttä (*civil*). Tämä tarkoittaa

esimerkiksi ilmastojärjestö Extinction Rebellionin tapauksessa sitä, että protesteihin ei tuoda alkoholia tai huumeita ja kaikkia kunnioitetaan. Suurten teiden saartaminen ja koululakot ovat muun muassa sellaista kansalaistottelematonta toimintaa, jota ilmastoaktivismiin parissa pidetään kannatettavana. (Scheuerman, 2022.) Näkyvä kansalaistottelemattomuus onkin suoraa toimintaa, jota ilmastoaktivismiin parissa hyödynnetään näinä päivinä suuresti, sillä sen avulla mediajulkisuuden saavuttaminen on tehokasta. Myös tässä tutkielmassa tarkasteltu ilmastoaktivismi hyödyntää tällaista suoraa toimintaa.

Ilmastoprotestointia tutkinut Dylan Bugden (2020) toteaa monen aihetta tarkastelleen tutkimuksen tiedostaneen ilmastoaktivismiin ja sosiaalisen liikehdinnän suuren roolin ilmastonmuutoksen torjunnassa. Protestoinnin tarkat vaikutukset ilmastonmuutoksen lieventämisen puolesta eivät ole kovin selkeästi mitattavissa uuden ilmastoliikeaallon tuoreuden vuoksi, mutta ilmastoaktivistien kansalaistottelemattomuuden ja mielenilmauksien on nähty selvästi kasvattaneet kansalaisten hyväksyntää ilmastotoimille. Vaikka kansalaistottelemattomuus ja rauhanomaiset marssit eivät suuremmin vaikuta konservatiivisempia aatteita kannattavien mielipiteisiin ilmastonmuutoksesta ja sen hillinnästä, lisäävät ne puolestaan liberalistisia aatteita kannattavan kansan tukea ilmastoliikettä kohtaan. (Bugden, 2020.) Ilmastoaktivismilla ei siis välttämättä pystytä aina vaikuttamaan kaikkiin ihmisiin, mutta sen vaikutus moniin on silti merkittävää ja kyseenalaistamatonta. Ilmastoaktivismi voi hyvinkin vaikuttaa päätöksentekijöihin ja yleiseen mielipiteeseen ahkeralla kansalaistoiminnallaan. Se, minkälaisia yhteiskunnallisia vaikutuksia räväköillä taiteeseen kohdistuneilla ilmastoaktivistisilla teoilla saadaan aikaan, jää nähtäväksi, sillä tällaisten vaikutusten tutkiminta vaatii aikaa. Ilmiöön suhtautuminen on kuitenkin asia, jota voidaan jo käsitellä tässä tutkielmassa.

3.2 Taiteeseen kohdistuva aktivismi, museotilat ja artivismi

3.2.1 Aktivismia museotiloissa

Vaikka ilmastoaktivistien keino tuoda ilmastonmuutoksen uhka ja fossiilisten polttoaineiden käytön haitat julkisen keskustelun osaksi heittämällä elintarvikkeita tunnettujen teosten päälle onkin sinänsä uusi ilmiö, on taiteeseen kohdistuvaa aktivismia harjoitettu jo pitkään monenlaisilla eri tavoilla. Taiteellista, ei niinkään taiteeseen kohdistuvaa aktivismia, on vastaavasti harjoitettu museotiloissa ennenkin. Tässä osiossa tullaan tarkastelemaan taiteeseen kohdistuvan aktivismin historiaa sekä aktivismin toteuttamista julkisissa museotiloissa. Myös ikonoklasmin käsite tuodaan mukaan tarkasteluun.

Kenties ensimmäinen poliittinen liike, jonka toiminta kohdistui aktiivisesti museoihin, oli 1900-luvun naisasialiike Women's Social & Political Union (WSPU). Nais-
ten äänioikeuden saavuttamiseksi tämä liike siirtyi tavanomaisemmista kokousten keskeytyksistä ja ikkunoiden rikkomisista radikaalimpaan, taiteeseen kohdistuvaan aktivismiin. Liike ja siihen kuuluneet suffragetit hyökkäsivät taidetta vastaan useita kertoja museotiloissa vuosien 1913–1914 välillä. Museot tunnustettiin liikkeen parissa vallan paikoiksi, jotka symboloivat tuona kyseisenä aikana joidenkin yhteiskunnan jäsenten poissulkemista demokratian piiristä. Taidemuseoiden ja -gallerioiden olemus julkisena tilana ja taideosten symbolinen ja rahallinen arvo tekivät näistä tiloista oivallisia kohteita aktivismille. (Gauld, 2019, 369–371.)

Taidetta vastaan hyökättiin suffragettien toimesta useita kertoja. Toisinaan tarkoituksena oli vain rikkoa taideteoksia suojaavat lasit, mutta monia teoksia myös vahingoitettiin viiltämällä. Arvokkaimmiksi ja suurimmiksi katsomiaan teoksia vastaan hyökkäämällä aktivistit tiesivät saavuttavansa eniten huomiota ajamalleen asialle. Hyökkäykset taidetta vastaan saivatkin suurta huomiota, mutta aktivistinen toiminta tuomittiin poliitikkojen ja sanomalehtien suunnalta jyrkästi. (Gauld, 2019, 371–372.) Tämän päivän taiteeseen kohdistuneet ilmastoaktivistiset teot eivät siis sinänsä käytä täysin uusia, mullistavia keinoja protesteissaan, vaan ilmastoaktivistiset teot muistuttavat monella tapaa vuosisata aiemmin toteutettuja taiteeseen kohdistuvia hyökkäyksiä. Molempia protesteja yhdistää kansalaistottelemattomuus, jota käytetään oikeutuksena taiteeseen kohdistuville teoille. Taiteen valitseminen aktivismin kohteeksi on ennenkin osoittautunut tehokkaaksi tavaksi saada mediahuomiota, vaikkei se aina olisikaan kovin positiivista.

Niin suffragettien kuin nykypäivän ilmastoaktivistien taiteeseen kohdistuvaa aktivismia voitaisiin nimittää jopa ikonoklasmiksi. Tällä termillä tarkoitetaan yleensä jonkinlaista kuvien hävittämistä tai kuvainraastamista (Valkeapää, 1997, 25). Perinteisesti ikonoklasmissa on keskitytty myöhäisantiikin, protestanttisen reformaation, Byssantin ja Ranskan vallankumouksen aikojen tarkoituksellisiin hyökkäyksiin taidetta vastaan, joihin on sisältynyt poliittisia tai uskonnollisia motiiveja. Vaikka ikonoklasmi viittaaakin erityisesti uskonnollisten kuvien tuhoamiseen tai vahingoittamiseen, on termin käyttö yleistynyt yhä enemmän myös muunlaisissa yhteyksissä. (Chapman, 2018, 1, 49.) Käsitettä voisi nykypäivänä soveltaa jopa taiteeseen kohdistuneen ilmastoaktivismin tarkasteluun.

Tämän tutkielman kannalta ikonoklasmin käsite tarjoaa mielenkiintoisen kulman tarkastella taiteeseen kohdistunutta ilmastoaktivismia, koska näissä teoissa taideosta vastaan on selvästi hyökätty, mutta teoksille itsessään ei ole koitunut suurta pysyvää vahinkoa. Useimmissa ikonoklasmin tapauksissakaan hyökkäyksen kohde ei tuhoa kokonaan ja monet ikonoklasmiksi luokitellut teot ovat tuloksiltaan minimaalisia tai lähes olemattomia. (Chapman, 2018, 31, 37.) Ikonoklasmi ei

nykypäivän käsityksessä siis rajaudu pelkkään uskonnollisten kuvien tuhoamiseen, vaan tutkimani kaltainen ilmastoaktivistinen teko voitaisiin vastaavasti luokitella ikonoklasmin piiriin. Henry Chapmanin mukaan tahallisen ikonoklasmin erottaa mielettömästä vandalismista siihen vaadittava vaiva ja taito (2018, 25), mikä taas rajoittaa ikonoklasmin käsitteeseen kuulumisen kenttää. Siihen, voidaanko taiteeseen kohdistuva ilmastoaktivismi varsinaisesti luokitella ikonoklasmiksi, ei varmaankaan saada lopullista vastausta. Joidenkin uutisjuttujen lailla taiteeseen kohdistunut ilmastoaktivismi kuitenkin luokitellaan vandalismiksi, joka voidaan taas rinnastaa ikonoklasmiin. Tekojen luokittelu ikonoklasmiksi antaisi siis uutismedioille väylän kehystää aktivismi vandalismiksi. Ottamatta asiaan kantaa on silti aiheellista tiedostaa, että kuvien tuhoamisella tai muulla vahingoittamisella on pitkät perinteet ja että tätä käsitettä voidaan soveltaa myös nykypäivän vastaavanlaisiin tapauksiin.

Museotiloissa toteutettu aktivismi ei kuitenkaan aina ole ikonoklastista tai pyri mediahuomion perässä vahingoittamaan taidetta tai muita museo-objekteja. Aivan kuten tämän tutkielman johdannossakin mainittiin, on täällä Suomessa esimerkiksi osoitettu mieltä museoympäristössä ilman, että protesti kohdistuisi varsinaisia museoesineitä kohtaan. Aktivismia on saatettu tuoda museotiloihin myös performansien muodossa. Usein tällaisissa performansseissa osallistutaan artivismiin, jota käsitellään seuraavassa alaluvussa.

3.2.2 Artivismi: aktivismia taiteen keinoin

Vaikka tämän tutkielman painopiste onkin taiteeseen kohdistuvassa ilmastoaktivismissä ja sen uutisoinnissa, koen artivismin tarkastelun mielekkääksi, sillä sen käsittely kertoo hyvin siitä, millä tavoin taidetta ja aktivismia on yhdistelty toisiinsa ja miten taiteen voimin on voitu vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin. Performanssinomainen, jos ei sentään täysin artivistinen, aktivismi on myös ollut jo pitkään ominaista niin ympäristö- kuin ilmastoliikkeiden toiminnassa, mistä osoituksena ovat erilaiset puihin ja kaivinkoneisiin kiinnittymiset. Luovuus on aina ollut jollain tavalla läsnä aktivismissä, minkä artivismiin perehtyminen osoittaa. Tomaattikeiton heitto taideteosten päälle ja aktivistien käsien liimaus niiden kehyksiin osoittaa vastaavasti tällaista mielikuvituksellisuutta ja luovuutta.

Artivismi on yksinkertaisuudessaan taiteen keinoin toteutettua aktivismia. Se on näin eräänlainen taiteen ja aktivismin rajoille osuva käytäntömalli (Jordan, 2016). Sitä voisi jopa kuvailla taiteeksi, joka ei ole taidetta ja aktivismiksi, joka ei kuitenkaan ole aktivismia (Duncombe ja Lambert, 2018). Aktivismilla ja taiteella on perinteisesti ollut hyvin erilaiset tehtävät maailman menossa. Aktivismin keinoin pyritään haastamaan ja muuttamaan valtasuhteita ja yhteiskunnallisia ongelmia, kun taas taiteella ei sinänsä ole täsmällistä kohdetta, mutta sillä on sen sijaan taipumusta herättää taiteen kokijoissa tunteita ja ajatuksia. Aktivismi siis synnyttää vaikutusta (*effect*) ja taide taas

tunnetta eli affektia (*affect*). Näihin kahteen käsitteeseen perustuukin artivismiin voima: se luo taiteen keinoin vaikuttavaa affektia, jonka tarkoituksena on emotionaalisten kokemusten kautta saada ihmiset toimimaan valtasuhteiden muuttumisen puolesta. Yleisesti vain voimakas heräte saakin yksilön omaksumaan uudenlaisen ajatusmallin ja aloittamaan näin aktivistisen toiminnan. (emt.)

Aivan kuin aktivismikaan, ei artivismi ole uusi ilmiö. Oikeastaan vain artivismiin käsite itsessään voidaan nähdä uutena. Artivismiin juuret ovat 1900-luvun taiteellisissa avantgarde-liikkeissä. 1920-luvulta lähtien sellaiset käsitteet kuin performanssi, happening sekä maa-, keho- ja konseptitaide vakiintuivat taidemaailman käytössä. Nämä uudet taidemuodot haastoivat pitkään vallinneita taidekäsitteitä, sillä niihin ei useinkaan sisällynyt varsinaista taideobjektia, vaan taidetta toteutettiin tapahtumaluontoisemmin. Tällainen siirtyminen taiteesta kohti prosessin ja ajatuksen korostamista siivitti tietä artivismille. (Aladro-Vico ym., 2018, 11.)

Tämän tutkielman kohteena olevat taiteeseen kohdistuneet ilmastoaktivistiset teot ovat kenties kohdistuneet taiteeseen, mutta samalla ne ovat käyttäneet taiteellisen aktivismin keinoja tunteita herättävällä ja ilmastonmuutosta kuvastavalla toimintatavallaan. Protesteissa tauluja on esim. peitetty saasteista maisemaa esittävällä kuvalla ja öljymaalauksien kauniiden maisemien on puheessa korostettu katoavan ilmastonmuutoksen myötä. Tällaisilla keinoilla kuvastetaan ilmastonmuutoksen vaikutuksia. Automaattisesti ei kuitenkaan voida puhua siitä artivismina, sillä artivismiin liittyy vahva tarkoituksellisuus. Voidaan sanoa, että kun yhteiskunnallinen liike käyttää strategisesti taidetta tavoitteidensa saavuttamiseksi, toteuttaa tämä liike silloin artivismia (Jordan, 2016). Oleellista artivismiin määritelmässä onkin se, onko aktivismin ja taiteen suhde selvästi tiedostettu aktivistisessa toiminnassa.

Se, millaisia artivistisia keinoja käytetään, riippuu paljolti siitä, mikä aktivismin järjestö on kyseessä ja mihin teemaan kyseisellä kerralla pyritään vaikuttamaan (Jordan, 2016). Ilmastoliike Extinction Rebellion (XR) on esimerkki yhteiskunnallisesta järjestöstä, joka hyödyntää taidetta keskeisenä protestimuotona aktivismissaan. Yhteiskunnallisten liikkeiden hyödyntämää artivismia ja erityisesti XR'n artivismia tutki- neet Miriam Meissner ja Lara Stammen toteavat, että kyseisen liikkeen artivismiin ta- voitteenä on kehystää ilmastollisia ja yhteiskunnallisia ongelmia ja niiden mahdollisia ratkaisuja visualisoinnin ja performanssin keinoin sekä herättää tunteita ja yhteyttä liikkeen ajamia asioita kohtaan. (Meissner ja Stammen, 2024, 24, 33.) Affektin ja vai- kutuksen luonti on siis tiedostettu selvästi aktivistiliikkeen harjoittamassa toimin- nassa, minkä vuoksi tällöin on aivan aiheellista puhua artivismista. Artivismiin käyttö yhteiskunnallisten liikkeiden parissa on lisääntynyt paljon viime vuosien aikana, mi- hin vaikuttaa varmasti kaiken edellä mainitun ohella sen väkivallaton luonne (Dun- combe ja Lambert, 2018).

Artivismin vahvuus perustuu visuaalisuuden lisäksi sen voimaan tuoda esille yhteiskunnan epäoikeudenmukaisuuksia ja ongelmia (Aladro-Vico ym., 2018, 12). Performanssit ovat varsin tyypillinen taiteellisen aktivismin muoto. Niiden avulla voidaan kyseenalaistaa normaalina pidettyjä arvoja ja asenteita sekä luoda uhka- tai vastaavasti unelmakuvia aktivismin ajamasta asiasta (Duncombe ja Lambert, 2018). Esimerkiksi XR on järjestänyt hyvin vaihtelevia taidetoimintoja (*art-action*), joiden tarkastelu kertoo hyvin artivismin laajoista mahdollisuuksista. Performanssimaisemmissa protesteissa XR on yleensä keskittynyt tunteiden esittämiseen, rooliasuihin ja liikkeeseen sekä joukkovoimaan. Vakiintuneeksi taidetoiminnaksi ovat muodostuneet esimerkiksi performanssimaiset protestit, joissa aktivistit kaatuvat hätäsireenien ulvossa maahan ja jäävät liikkumattomina paikalleen makaamaan miimikoiden kuolemaa ja esittäen näin biologisen monimuotoisuuden häviämistä. Vähemmän dramaattisista mutta yhtä lailla vaikuttavaa taidetoimintaa edustaa puolestaan tapaus, jossa aktivistit asettelivat aukiolle kenkiään kuvastamaan siitä, kuinka monta aktivistia olisi osallistunut mielenilmaukseen, ellei sitä olisi korona-pandemian vuoksi peruttu. (Meissner ja Stammen, 2024, 25–30.)

Toinen hyvä esimerkki aktivistisesta performanssista ja sen tuomisesta museotiloihin on aktivistisen BP or not BP? -taiteilijaryhmän vuodesta 2012 alkaen järjestämät performanssit British Museum'n tiloissa. Ryhmän silmätikkuna on ollut erityisesti öljy-yhtiö BP:n toiminta museoiden sponsorina, mikä tuodaan vahvasti esiin museotiloissa esitetyissä BP:n ja museoiden suhdetta arvostelevissa performansseissa (Garrard ja Serafini, 2019, 69.) Performanssien lisäksi BP or not BP? -ryhmä on esimerkiksi rakentanut valmiin näyttelyn oheen omia näyttelytekstejä ja kuvia, jotka toivat esiin öljy-yhtiö BP:n aiheuttamia ympäristövaikutuksia (emt., 77). Taiteellisia keinoja voidaan siis hyödyntää aktivismissa monilla eri tavoilla ja niillä voidaan pyrkiä ilmaisemaan erilaisia asioita. Epätavallisissa paikoissa ja vähemmän tunnettujen protestimuotojen kautta toteutettu artivismi yllättää ja tuo aktivismille uusia toimintamahdollisuuksia (Duncombe ja Lambert, 2018).

Kuten luvussa 3.1.1 mainittiin, on medianäkyvyys erittäin tärkeää aktivismille. Mediahuomion saamiseksi perinteisempien protestoinnin keinojen on joko kasvettava koossa ja laajuudessa tai keksittävä epätavallisia protestoinnin tapoja. Taiteellinen aktivismi toimiikin keinona luoda jotain niin epätavallista aktivistiseen protestointiin, että uutiskynnys saavutetaan. (Duncombe ja Lambert, 2018.) Mielikuvituksellisuus ja luovuus ovat taiteen kanssa omiaan aktivismin nostamiseksi mediahuomion valokeilaan. Pelkästään artivismin käyttö ei kuitenkaan välttämättä saa aikaan suuria yhteiskunnallisia muutoksia, minkä vuoksi perinteisempiä vaikuttamisen muotoja on yhä hyödynnettävä muutoksien aikaansaamiseksi. Artivismin toteuttaminen mahdollistaa kuitenkin medianäkyvyyden, ihmisten mielenkiinnon ja kannatuksen herättämisen sekä tekee itse aktivismissa toimivien toiminnasta mieluisaa. (emt.)

Niin suffragettien vuosisata sitten harjoittama aktivismi kuin nykypäivän artistiset performanssit ja protestoinnit museotiloissa kertovat siitä, kuinka moninaisin keinoin aktivismia on harjoitettu ja voidaan harjoittaa museotiloissa. Aktivismin harjoittaminen museoissa ei ole uusi ilmiö ja tänä päivänä se on jopa varsin yleistä. Museoiden olemus julkisina tiloina ja kulttuurisia arvoja kantavina instituutioina ne tarjoavat alustan monenlaiselle aktivismille. On totta, että kooltaan suuria mielenosoituksia ei museoissa voida niin helposti järjestää, mutta pienemmät, merkitystä kantavat protestit voivat yhtä lailla olla toimiva tapa vaikuttaa ja herättää huomiota. Puolestaan se, toteutetaanko aktivismia yhteistyössä museon kanssa vai laittomasti, kohdistuuko se taiteeseen vai käyttääkö se vain museoiden tiloja hyödykseen, on aivan eri asia, johon tässä tutkielmassa ei tulla perehtymään sen enempää.

4 TAITEESEEN KOHDISTUNEEN AKTIVISMIN UUTI- SOINTI

Aktivismin, ilmastonmuutoksen ja uutisoinnin käsittelyn jälkeen on aiheellista siirtyä tämän tutkimuksen varsinaiseen antiin eli taiteeseen kohdistuneen ilmastoaktivismin uutisoinnin analysointiin. Tässä osiossa käsitellään ensin taustoittavasti ilmastonmuutoksen ja aktivismin uutisointia, minkä jälkeen siirrytään varsinaiseen analyysiosioon. Diskurssianalyysin ja teemoittelun keinoin analysoidaan taiteeseen kohdistuneesta ilmastoaktivismista kertovia uutisia. Analyysi on jaettu kolmeen osaan. Luvussa 4.2 tarkastellaan uutisten sisältämiä teemoja. Luvussa 4.3 perehdytään aineiston sisältämiin diskursseihin ja luvussa 4.4 käsitellään vielä lyhyesti ilmiöön suhtautumista ja diskursseihin vaikuttavia ääniä. Analyysiosiot pureutuvat tutkimuskysymykseen ilmiön uutisoinnista sekä apukysymyksiin ilmiön selittämisestä ja siihen suhtautumisesta.

4.1 Ilmastonmuutos ja aktivismi uutisissa

Ilmastonmuutos ja aktivismi ovat uutisissa tänä päivänä melko paljon palstatilaa saavia uutisaiheita, jotka esiintyvät säännöllisesti mediakattauksessa. Tässä osiossa tarkastellaan, minkälainen tausta ilmastonmuutoksesta ja aktivismista uutisoinnilla on ja miten etenkin aktivismiin on uutisoinneissa suhtauduttu. Uutisoinnin historian tarkastelu valottaa myös nykypäivän uutisointia ilmastoaktivismista, sillä vaikka ajat ovat muuttuneet ja ilmastonmuutoksen uhka tunnustetaan laajemmin, voi uutisten tapa puhua aktivismista silti omata samankaltaisia asenteita. On myös olennaista, että julkisessa keskustelussa käytetty kieli voi vaikuttaa suurestikin siihen, mihin suuntaan yhteiskunnalliset prosessit kehittyvät (Suominen, 1998, 108). Se, miten aktivismista on ennen puhuttu, on kenties voinut vaikuttaa siihen, miten aktivistiliikkeet

toimivat tänä päivänä. Ilmasto-ongelmien ja ilmastonmuutoksen uhkaan herääminen liittyy vahvasti ilmastoaktiivisuuden syntyyn, minkä vuoksi on tarpeen tarkastella myös sitä, miten ja milloin ilmastonmuutokseen liittyvistä aiheista on suomalaisissa medioissa uutisoitu.

Ilmastokysymykset nousivat vuonna 2019 yleiseksi huolenaiheeksi. Ilmastouutisointi oli Suomessa pitkään ollut melko vähäistä verrattuna esimerkiksi taloutta, politiikkaa tai viihdettä koskeviin uutisiin, mutta aina tiettyinä aikoina aiheen käsittely mediassa kasvoi suuremmaksi. Ensimmäisenä ilmastouutisoinnin todellisenä huippukautena voidaan pitää vuosia 2007–2008, jolloin vuoden 2007 lämmin talvi antoi toimittajille mahdollisuuden yhdistää paikallisuus globaalimpaan ongelmaan. Uusi ilmastonmuutosta koskeva tutkimustieto toi uutisoinnille vakuuttavuutta, kun taas muuta uutisointia tukevaa aineistoa saatiin tuolloin järjestetyistä ilmastokokouksista ja EU:n ilmastopolitiikasta. (Lyytimäki, 2020, 191–192.) On itse asiassa varsin tyypillistä, että ilmasto- ja ympäristökysymykset esiintyvät syklimäisesti uutisissa. Tämä tapahtuu, kun suppea asiantuntijoiden tai aktivistien aloittama puheenaihe nousee äkillisesti näkyväksi julkisessa keskustelussa, saa uutta sisältöä ja uusia toimijoita, mutta lopulta keskustelu aiheesta taas hiljenee sen uutisarvon vähenemisen vuoksi (emt., 191). Usein jonkinlainen kampanja tai tapahtuma on sellainen sysäys, joka saa keskustelun laajenemaan julkisen keskustelun osaksi (emt., 191). Aktivistien panos on tällöin tärkeä tekijä ilmastokysymysten nostattamisessa jälleen keskustelua suuresti herättäväksi aiheeksi.

Ilmastouutisoinnin kaltaisesti myös aktivismiliikkeet esiintyvät toisina aikoina enemmän ja toisina vähemmän niin arjessa kuin uutisissa. Uusien liikkeiden synty tai jonkun jo olemassa olevan liikkeen aktivoituminen kasvattaa yleensä huomattavalla tavalla aktivistista liikehdintää. (Stranius, 2010, 81.) Yksittäinen tai äkillinen tapaus, kuten taiteeseen kohdistunut ilmastoaktivistinen teko, voi vaikuttaa mediahuomioon ja siihen, että aktivistinen toiminta näin saadaan lisääntymään entisestään. Ilmastonmuutoksesta ja ilmastoaktivismista saatetaan siis uutisoida aaltomaisesti enemmän tai vähemmän, mutta tärkeinä ja alati ajankohtaisina aiheina ne palaavat jatkuvalla syötöllä uutisiin. Se, että uutisointi aiheista toisinaan hiipuisi, ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö aiheesta keskustelu olisi kasvanut suuremmaksi verrattuna sen alkamista edeltäneeseen tilanteeseen.

Toisin kuin muutamia vuosikymmeniä sitten on ilmastouutisoinnin määrä säilyttänyt viime aikoina korkean tasonsa ja sitä koskevia aiheita esiintyy käytännössä katsoen jatkuvasti uutismediassa. Uusi tutkimus ilmastonmuutoksesta sekä ilmastopolitiikan tehostamiseen vetoavat moraaliset vaatimukset ovat erityisesti nousseet näkyville uutisissa. (Lyytimäki, 2020, 193–194.) Ilmastonmuutoksen ohella on monenlainen ympäristö- ja ilmastoaktivismi saavuttanut jatkuvaa palstatilaa. Esimerkiksi aiemmin luvussa 3.1.2 mainitun Greta Thunbergin käynnistämä koululakkoliike sai

vuonna 2018 runsasta mediahuomiota. Mediakeskustelussa huomioitiin tällöin ilmastomuutoksen uhka, mutta samalla ilmastohuolta pidettiin liiallisena ja nuorten aktivistien vaikuttimia kyseenalaistettiin. (emt., 193.) Aktivismiin suhtautuminen on aiemminkin ollut vaihtelevaa.

Kuten luvussa 2.1.2 mainittiin, vaikuttavat aktivismin uutisointiin monet journalistiset käytännöt. Mediahuomion herättäminen on kuitenkin aktivistien hoidettavana ja ilman mediahuomiota aktivismi ei nykypäivänä helposti pääse vaikuttamaan. Protestien julkisuuteen pääsyyn vaikuttavat muun muassa protestitapahtuman koko, luonne, sisältö ja muoto (Juppi, 2004, 101–102). Oli protestissa sitten kyse isosta mielenosoituksesta, yhteiskunnallisesti ajankohtaisesta aiheesta tai erittäin konfrontaatioisesta, dramaattisesta tapauksesta, ovat ne uutisarvoltaan yleensä mittavia ja päätyvätkin sen vuoksi uutisiin. Medialla on protestien luonteesta ja uutisarvosta huolimatta valta valita, korostetaanko uutisissa protestin muotoa vai sen sisältöä: harmillisen usein sisältö jääkin toissijaiseksi (emt., 103). Onkin siis yleistä, että rauhallinen, väkivallaton mielenosoitus herättää positiivisempia mielipiteitä, mutta ei saa paljoa palstatilaa, kun taas räväkkä, epäsovinnainen protesti saa osakseen paljon julkisuutta ja samalla negatiivisuutta.

Useissa tutkimuksissa median suhtautuminen yhteiskunnallisiin liikkeisiin ja protesteihin on todettu negatiiviseksi ja marginalisoivaksi (Juppi, 2004, 103–104). Uudet yhteiskunnalliset liikkeet, joilla tarkoitetaan 1960- ja 1970-luvuilta alkaen nousseita yhteiskunnallisia liikkeitä kuten naisasia-, rauhan- tai ympäristöliikettä, ovat kohdanneet melko paljon valtajulkisuuden epäluuloa ja kyseenalaistusta (Suominen, 1998, 103; Konttinen ja Peltokoski, 2010, 4). Eläinoikeusliikkeitä ja -aktivismia tutkinut Pirita Juppi on nostanut esiin erilaisia diskursseja, joissa aktivismia on uutisissa käsitelty (ks. Juppi, 2004). Vaikka aktivismin ja median välit näyttäytyvät Jupin teksteissä hyvin kriittisinä, ovat eläinoikeusliikettä käsittelevät diskurssit hyviä esimerkkejä siitä, millä tavoin aktivismista on mediassa puhuttu. Samanlaisia teemoja käsittelevänä Jupin kokoamat diskurssit voivat toimia eräänlaisena vertailukohtana tämän tutkielman analyysille. Niihin tutustumalla voidaan tarkastella, vastaavatko ne taiteeseen kohdistuneen ilmastoaktivismin uutisoinnin diskursseja.

Juppi on nimennyt tutkimuksissaan seitsemän erilaista diskurssia, joista jokainen luo tietynlaisia representaatioita aktivismista ja aktivisteista. Uutisissa nousi esiin negatiivisempia diskursseja, joissa aktivismi nähtiin ilkivaltana tai jopa rikollisena, yhteiskuntaa uhkaavana toimintana. Myös positiivisempia tai neutraaleja diskursseja ilmeni. Jupin tutkima eläinoikeusaktivismi saatettiin nähdä eräänlaisena elämäntapailmiönä tai moraalisena vallankumouksena. Holhoavassa diskurssissa korostui puolestaan aktivistien nuori ikä, mitä sekä kyseenalaistettiin että josta kannettiin huolta. (Juppi, 2004, 191–193.) Siitä huolimatta, että nämä diskurssit liittyivät eläinoikeusaktivismista raportoiviin uutisiin, paljastavat nimitetyt diskurssit sen, että

medialla on ollut taipumusta esittää aktivismi vaihtelevassa valossa ja nimittää aktivisteja erilaisilla nimityksillä. Se, kuvaillaanko taiteeseen kohdistuneista ilmastoaktivistisista teoista kertovissa uutisissa aktivisteja häiriötekijöinä vai muutoksentekijöinä ja korostetaanko niissä ilmiön luonnetta vai tarkoitusta, on asia, johon perehdytään tätä lukua seuraavassa analyysiosiossa.

4.2 Kantavia teemoja

Vuoden 2022 taiteeseen kohdistuneen ilmastoaktivismin uutisointi on pääasiallisesti keskittynyt protestitapahtumien kuvaamiseen. Lisäksi uutisissa kirjoitetaan ilmiöön liittyen muun muassa taiteesta, aktivismin tavoitteista ja teoista seuranneista tuomioista. Uutisjutuissa käsiteltyjä aiheita ohjailevat aiemmin luvussa 2.1.2 esitellyt uutiskäytänteet ja -kriteerit. Uutisten tyypistä riippumatta ilmiötä käsittelevissä uutisissa on muutamia pääteemoja, joita tässä luvussa tullaan tarkastelemaan. Tällaisia teemoja ovat erittäin keskeisinä aktivismi ja kulttuuriperintö, mutta myös laitonta toimintaa ja ilmastonmuutos ovat uutisissa käsiteltyjä, toisistaan erottuvia teemoja. Aineistossa yksi uutinen kantaa toisinaan selvästi yhtä tiettyä teemaa ja toisinaan taas useampi teema erottuu yhdestä jutusta. Teemojen avaaminen tuo hyvän alustuksen diskurssien tarkasteluun ja auttaa lisäksi havainnollistamaan toista tutkielmani apukysymyksistä siitä, miten ilmiötä on pyritty selittämään.

Aktivismi on taiteeseen kohdistuneista protestiteoista uutisoivissa jutuissa kiistämätön, merkittävä teema. Se on käsitteenä laaja ja kuvaa siksi hyvin tätä uutisissa isosti esiintyvää teemaa. Yksinkertaisimmillaan aktivismiteema on näkyvillä taiteeseen kohdistuneiden tapausten kuvauksissa, joissa aktivistit toimivat keskeisessä roolissa. Aktivismin tavoitteiden ja toimintamallien kertominen uutisissa sisältyy vastavasti teeman sisältöihin.

Taiteeseen kohdistuneita tekoja toteuttaneiden aktivistien toiminnan kuvailu kertoo kantavasta aktivismiteemasta. Se tulee näkyviin uutisjutuissa tapahtumien kuvauksina. Uutisjutuissa kuvailtiin kuinka 'aktivistit liimasivat itsensä museon seinään' (HS 15.10.2022), 'viskoivat perunamuusia arvokkaan Claude Monet'n maalauksen päälle' (IL 24.10.2022) ja 'heittivät perjantaina tomaattikeittoja Vincent van Goghin *Auringonkukka* -maalaukselle' (YLE 14.10.2022). Aktivismi ja nimenomaan taiteeseen kohdistunut ilmastoaktivismi nousee uutisissa esille tällaisissa raportoivissa tekstiosuuksissa. Uutiset siis kuvailevat aktivistien toimintaa tapauksissa. Muutamat uutiset käsittelevät myös laajemmin aktivismiteemaa (esim. HS 26.11.2022), mikä näkyy etenkin uutisissa esiintyvissä ilmastoaktivistien haastatteluissa.

Aktivismi toimintana tai kansalaisvaikuttamisena nostetaan uutisjutuissa usein esille tapahtumaa taustoittavissa tekstikappaleissa, joissa käsitellään esimerkiksi

aktivismin perinteisiä toimintamalleja. Myös taiteeseen kohdistuneen ilmastoaktivistien toimintaa pyritään avaamaan lukijoille:

Perinteisiä toimintamuotoja aktivisteille on kohdistaa mielenilmaus aktivistien näkökulmasta ongelmallisiin kohteisiin. (HS 19.10.2022)

Ilmastoaktivistit ovat käyttäneet tänä vuonna useasti samoja keinoja: kädet liimataan julkisiin paikkoihin ja tunnetuilla maalauksilla yritetään saada median huomio. (HS 5.7.2022)

Taiteeseen kohdistuvista ilmastoaktivistisista teoista kertovien uutisten yhteydessä kerrotaan siis tekoihin osallistuvien aktivistien toiminnan kuvauksen ohella aktivismin yleistä tasolla. Tämä auttaa lukijaa ymmärtämään aktivismin tavoitteita. Kontekstittietojen ja aktivistien puheisiin viittaaminen kertovat samalla siitä, kuinka taiteeseen kohdistuva ilmastoaktivismi on ollut keino saavuttaa mediahuomiota. Aktivismi ja kansalaisvaikuttaminen näyttäytyy selkeänä teemana näissä osioissa.

Aktivismin yleisten keinojen tai tavoitteiden kuvailut eivät ole yhtä kolumnia (HS 4.6.2022) ja muutamaa aktivistien haastattelua (YLE 8.11.2022, HS 26.11.2022) lukuun ottamatta suuressa asemassa. Useimmissa uutisissa tiedot aktivismin jäivät lyhyehköihin mainintoihin siitä, mihin järjestöihin aktivistit kuuluvat ja mitä asioita nämä aktivistijärjestöt teoillaan ajavat:

Aktivistit kuuluvat britannialaiseen Just Stop Oil -ekoaktivistiryhmään, joka hyödyntää kansalaistottelemattomuutta toiminnassaan ja yrittää saada Britannian hallitusta pysäyttämään uusien fossiilisten polttoaineiden lisensoinnin tuotannon. (YLE 14.10.2022)

Nämä ovat uutisten kannalta tärkeitä kontekstittietoja, jotka tuovat uutisen sisältöön tärkeää sisältöä, mutta niille ei myöskään voida antaa liian suurta osiota uutisissa, joiden painopiste on tapausten raportoinnissa. Teemana aktivismi on kuitenkin selvä myös tällaisissa lyhyemmissä maininnoissa.

Vielä viimeisenä huomion arvoisena kohtana aktivistiteemassa on se, ettei uutisissa aktivistien nuori ikä näyttäytynyt juuri lainkaan, mikä eroaa yleisestä, ilmiötä käsittelevien uutisten kommenttikentistä ilmenevistä sitaateista (ks. Puurula, 2023). Vain yhdessä Helsingin Sanomien jutussa (HS 24.10.2022) mainittiin ilmastoaktivistien olevan iältään nuoria. Nuoren iän olisi voinut olettaa korostuvan jutuissa, mutta oletettavasti siksi, että nämä tapaukset eivät olleet perinteisiä mielenosoituksia, toimittajien mielenkiinto on keskittynyt tekojen tekijöiden sijasta niiden kohteeseen eli taiteeseen.

Ilmastoaktivistien kohteesta päästäänkin uutisaineiston toiseen keskeiseen teemaan eli kulttuuriperintöön. Vaikka itse sanana kulttuuriperintö ei esiinny kuin kahdessa uutisjutussa (HS 10.11.2022 ja HS 26.11.2022), saa taide kuitenkin palstatilaa jokaisessa aineiston uutisessa. Yleisesti uutisissa kulttuuriteema on melko yleinen

uutistyyppi, mutta tutkimani aiheen huomioon ottaen teeman nimeäminen kulttuuriperinnön teemaksi tuntui soveliaammalta. Tämä johtuu siitä, että aktivistien tekojen kohteeksi valikoituneista maalauksista suurin osa on länsimaisen kulttuurihistorian kaanonin edustavia teoksia (Bethwaite, 2022). Niinpä teoksiin linkittyy hyvin laajoja kulttuurisia merkityksiä, jotka tulevat parhaiten esille kulttuuriperinnön käsitteen kautta.

Taide on ilmiöön liittyvä tärkeä tekijä ja tämän vuoksi sen painottaminen jutuissa on järkeenkäyvää. Uutisissa korostetaan muun muassa teosten asemaa maailmankuuluina teoksina, niiden rahallista arvoa sekä teosten maalanneiden taiteilijoiden merkittävyyttä. Kulttuuriperintö tuo uutisiin uutisarvoa, mikä voi vaikuttaa taiteen ja taiteen arvon suureen korostamiseen uutisissa. Arvoon tarttuminen mediassa kertoo paljon myös siitä, mitä pidetään kulttuuriperintönä tai muuten kulttuurisesti ja maailmanlaajuisesti tärkeänä. Ilmiötä käsittelevissä uutisissa kulttuuriperintö näyttyy hyvin materiaalisena.

Sellaiset adjektiivit kuin 'maailmankuulu', 'arvokas' ja 'korvaamaton' ovat sanoja, joilla kuvaillaan teoksia, joihin ilmastoaktivistiset teot kohdistuivat. Maalausten nimittäminen merkki- tai klassikkoteoksiksi on jutuissa varsin yleistä. Osana kulttuuriperintöä taiteella nähdään olevan paljon historiallista ja kulttuurista arvoa. Kuten Gauld (2019, 371) toteaa, teki taiteen rahallinen ja symbolinen arvo niistä hyviä kohteita aktivismille ennen ja niin myös nykyään. Arvon painottaminen uutisissa onkin järkevää ei pelkästään uutisarvon nostamisen vaan myös ilmiön selityksen vuoksi. Uutisissa esimerkiksi teoksen maalausvuoden kertominen tuo uutisiin taustatietoa, mutta osoittaa samalla teosten olevan arvokkaita myös muussa kuin rahallisessa mielessä.

Vaikka taide ja kulttuuriperintö näkyvät uutisaineistossa laajasti, on kulttuuriperinnön teema erityisen vahvana kolmessa aineiston uutisartikkelissa: kahdessa haastatellaan museoiden edustajia (YLE 17.10.2022 ja IL 25.11.2022), ja yhdessä kerrotaan museoiden julkaisemasta ilmastoaktivistisia tekoja koskevasta tiedotteesta (HS 10.11.2022). Taidemuseot itsessäänkin luokitellaan osaksi kulttuuriperintöä ja kuten taiteen kohdalla, myös taidemuseot esitetään merkittävinä, kuuluisina tai arvokkaina instituutioina:

Botticellin Kevät sijaitsee Uffizin palatsissa, jonka taidemuseo on yksi maailman kuuluisimmista. (HS 24.7.2022)

Kulttuuriperinnön teema ei todetusti ole näkyvillä pelkästään taiteesta puhuttaessa, vaan museot liitetään vahvasti tähän samaan teemaan. Museoiden asema ja valta kulttuurilaitoksina tulee esiin etenkin niissä uutisjutuissa, joissa museoita ja museoiden edustajia haastatellaan:

Torstaina julkaistussa lausunnossa sanotaan iskujen takana olevien aktivistien aliarvioivan korvaamattomien teosten haurauden. Lausunnon allekirjoittaneet taidemuseoiden johtajat kertovat olevansa järkyttyneitä taideteosten ”riskialttiista vaarantamisesta”. ”[Teokset] tulee säilyttää osana maailman kulttuuriperintöä”, tiedotteessa sanotaan. (HS 10.11.2022)

Museoista ja esimerkiksi niiden kävijämääristä kirjoittaminen lisää museoiden edustajien näkemyksiä esille tuoviin uutisjuttuihin aiheeseen liittyvää kontekstietoa. Uutisten rakennetta seuraillessa nämä tiedot ovat usein uutisten loppuosissa. Museoiden kannan esittäminen taiteeseen kohdistuvista aktivistiteoista kertovissa uutisissa luo samalla jonkinlaista eroa kulttuuriperinnön ja aktivismin teemojen välille.

Kolmas teema, joka ilmenee uutisaineistossa selkeänä, on ilmastoaktivistisiin tekoihin liittyvä laiton toiminta. Vaikkakin se liittyy aihepiiriltään aktivismiin ja kieltämättä näin myös aktivismiteemaan, esiintyvät ne selvästi erilaisina kokonaisuuksina uutisissa. Aktivismiteema kertoo aktivismista, sen toiminnasta ja tavoitteista yleisesti, kun taas laittoman toiminnan teemassa aktivismia käsitellään oikeudellisesta näkökulmasta. Jos aktivismiteema siis käsittelee aktivismin yleistä toimintaa, on laittoman toiminnan teemaa määrittelevä piirre aktivismin laittomuuden ja sen negatiivisten vaikutuksien kuvaus. Monessa uutisjutussa laiton toiminta näkyy lähinnä mainintoina aktivistien pidätyksistä tai tekojen aiheuttamista vahingoista.

Vain pari uutista keskittyy selvästi laittoman toiminnan teeman käsittelyyn. Näiden uutisten otsikotasonlailla ilmastoaktivistit ’tuomittiin vankilaan’ (HS 2.11.2022), ja he ’kiistivät syyllisyytensä rikokseen’ (HS 15.10.2022). Nämä tekstipätkät kertovat jo selvästi lainvastaisuudesta. Muutenkin uutiset keskittyvät tekoihin liittyvien pidätysten, syytösten tai rankaisujen raportointiin. En lähtisi sanomaan, että ne ovat varsinaisia rikosuutisia, mutta laittomuus tulee niissä joka tapauksessa esiin.

Teema ei nouse aineiston otsikoissa muutamaa äsken mainittua uutista lukuun ottamatta suuresti esille, sillä suurin osa aineiston uutisista käsittelee varsinaisia ilmastoaktivistisia tekoja eivätkä niiden jälkimaininkeja, mutta se kuitenkin kulkee juuressa mukana. Selvin osoitus laittoman toiminnan teemasta ovat uutisissa esiintyvät maininnat aktivistien pidätyksistä, mutta myös teoista seuranneiden tuomioiden kerrominen uutisissa korostaa teemaa:

Hollantilainen oikeusistuon tuomitsi ilmastoaktivistit kahden kuukauden vankeusrangaistukseen, joista yksi kuukausi on ehdollista vankeutta. (HS 2.11.2022)

Laittoman toiminnan teema näyttäytyy pidätysten ja tuomioiden lisäksi puhuttaessa aktivistien aiheuttamasta vahingonteosta. Vaikka uutisissa ilmastoaktivistien tekoja nimitetään useilla nimityksillä, on esimerkkinä yhden Iltalehden uutisen (IL 25.11.2022) käyttämä nimitys ’taidevandalismi’ sellainen, joka erityisesti luo kuvaa aktivistien toiminnan laittomasta luonteesta. Vandalismihan on tapana liittää ilkivaltaan ja vahingontekoon, jotka taas perinteisesti luokitellaan laittomiksi teoiksi. Kahteen

edelliseen teemaan verrattuna laittoman toiminnan teema käsittelee ilmiötä aivan erilaisesta näkökulmasta.

Neljäntenä teemana uutisissa on ilmastonmuutos. Hieman samaan tapaan kuin laittoman toiminnan teema, jää tämäkin teema aineistossa oikeastaan pitkälti yksittäisten mainintojen varaan. Laittoman toiminnan teemasta erottuen yksikään uutinen ei kuitenkaan ensisijaisesti käsitellyt teemaa. Ilmastonmuutos mainitaan lähinnä epäsuorasti tekoja suorittaneiden ilmastoaktivistien puheiden sitaateissa ja ilmastojärjestöjen tavoitteiden kuvailussa. Teeman sisällä eniten puhutaankin ilmastonmuutoksen torjunnasta ja vaikutuksista.

Kaikkein selvimmin ilmastonmuutoksen teema tulee esiin niissä uutisissa, joissa haastatellaan ilmastoaktivisteja (esim. HS 26.11.2022). Asetelma on looginen, sillä ilmastoaktivistit tahtovat tietenkin tuoda ajamansa asian eli ilmastonmuutoksen muiden tietoisuuteen. Toisaalta myös museolaitoksia käsittelevissä uutisissa sekä yhdessä politiikkaa sivuavassa uutisessa (YLE 8.11.2022) ilmastonmuutos näyttäytyy käsiteltävänä teemana. Näissä uutisissa kerrotaan esimerkiksi, että museolaitokset ja poliitikot jakavat aktivistien kanssa huolen ilmastonmuutoksesta.

Ilmastoaktiivismin tavoitteiden kerrotaan liittyvän ilmastonmuutoksen hidastamiseen liittyviin toimiin. Ilmastonmuutoksen teema rakentuu tällaisista lyhyemmistä maininnoista ja puheenvuoroista, joista suurin osa tulee esille joko ilmastoaktivistien kautta tai kontekstitietona. Muutamassa uutisessa käytetty nimitys 'ilmastokriisi' (esim. IL 24.11.2022) näyttäytyy vastaavasti uutisissa ilmastoaktivistien äänen kautta. Ilmastonmuutoksen vakavuus tiedostetaan silti näissä lyhyemmissäkin maininnoissa.

Yhdessä Helsingin Sanomien uutisessa ilmastonmuutoksen vaikutukset mainitaan eräänlaisena kontekstitietona:

Ennätyshelteet vaikuttavat jo nyt museoiden toimintaan ympäri maailmaa. (HS 19.10.2022)

Uutisessa tuodaan esille ilmastonmuutoksen vaikutukset säähän sekä museoiden toimintaan. Tällainen yksittäinen maininta on kuitenkin ainoa ilmastonmuutokseen todella keskittyvä tekstipätkä, joka ei puhu ilmastoaktiivisista tai sen tavoitteista. Siis, että ilmastonmuutokseen ei aineiston uutisissa kiinnitetä paljoa huomiota vaikuttavat varmasti uutiskäytänteet, jotka kehottavat toimittajia keskittymään varsinaisen protestin ja sen kulun kuvaamiseen. Kuten Juppi (2004, 103) on todennut, keskittymisen tapahtumaan itsessään saattaa jättää protestien ajaman asian, eli tässä tapauksessa ilmastonmuutoksen, toissijaiseksi. Taiteeseen kohdistuneen ilmastoaktiivismin kohdalla on Kapranov (2022, 194) havainnut, kuinka brittiläisen median käsitelystä erityisesti teosten arvosta kertominen syrjäytti protesteihin liittyvät ilmastonmuutoksen näkökohdat. Sama näkyy myös tässä aineistossa.

Uutisaineistosta erottuu siis ainakin neljä laajempaa teemaa, jotka käsittelevät ilmiötä hieman erilaisista näkökulmista. Aktivismin ja kulttuuriperinnön teemat ovat selvästi hallitsevia, ja niiden välillä on jonkinlaista vastakkainasettelua. Laittoman toiminnan teema on vastaavasti iso, vaikka useimmissa uutisissa se jää lyhyempien mainintojen varaan. Ilmastonmuutoksen teema puolestaan ei esiinny yhtä laajasti uutisissa, mutta se liittyy silti vahvasti ilmiöön. Nämä neljä teemaa toimivat pohjana seuraavan luvun diskurssien tarkastelulle.

Toiseen tutkielman apukysymyksistä eli siihen, miten ilmiötä on selitetty, voidaan vastata teemojen kautta. Taiteeseen kohdistuneita tekojen on nähty liittyvän ilmastonmuutokseen ja sen torjuntaan sekä mediahuomion hankintaan. Useimmissa uutisissa on tuotu esiin aktivistien pyrkimykset joko sitaatteina tai kontekstittietoina, joiden kautta avataan tekojen motivaatiota lukijoille. Muutamassa uutisessa on lisäksi haastateltu tekoja toteuttaneita aktivisteja, joiden kautta lukijat saavat paremman käsityksen tekojen vaikuttimista. Aktivismin perinteisten toimintamuotojen tuominen uutisiin kertoo aktivismin luonteesta ja kansalaistottelemattomuuden hyödyntämisestä. Taideteosten kulttuuri-historiallisen aseman korostaminen puolestaan painottaa niihin kohdistuneen aktivismin saavan laajasti huomiota, mikä myös valaisee sitä, miksi ilmastoaktivistit ovat tehneet näitä tekoja. Ilmiötä on siis selitetty erityisesti painottamalla taiteen ja kansalaistottelemattomuuden yhteensä tuottamaa mediahuomiota ja kertomalla, että aktivististen tekojen taustalla on huoli ilmastonmuutoksesta ja puutteellisesta ilmastopolitiikasta.

4.3 Ilmiön uutisoinnin diskursseja

Seuraavana tässä analyysiosiossa tullaan tarkastelemaan tutkielman tärkeintä osiota eli taiteeseen kohdistuneisiin ilmastoaktivistisiin tekoihin liitettyjä uutisoinnin diskursseja. Diskursseja tarkastelemalla pyritään vastaamaan tutkimuskysymykseen siitä, miten ilmiöstä on uutisoitu suomalaisessa mediassa. Tavat, joilla ilmiöstä kirjoitetaan ja se, mitkä asiat uutisissa korostuvat, luovat kuvaa koko taiteeseen kohdistuvasta ilmastoaktivismi-ilmiöstä. Niin toimittajien kuin uutisissa esiintyvien henkilöiden ja instituutioiden käyttämä kieli ja suhtautuminen asiaan ovat osassa ilmiön uutisoinnissa ja näin myös diskurssien analysoinnissa.

Edellisessä osiossa esiteltyt teemat toimivat eräänlaisena pohjustuksena diskurssien tutkimiselle. Neljän esitellyn teeman sisällä kieltä käytetään monilla eri tavoilla. Jokaiseen teemaan liittyy näin ainakin yksi tai useampi diskurssi. Uutisaineistoa ja niistä havaittuja teemoja tarkastelemalla voidaan jutuista erottaa viisi vahvaa ilmiön uutisoinnista kertovaa diskurssia, jotka merkityksellistämällä ilmiötä tietystä näkökulmasta luovat siitä omaa kuvaansa. Vaikka kulttuuriperinnön ja aktivismin teemat

ovat teemoina selvästi suuressa osassa, ovat laittoman toiminnan teemassa esiintyvät diskurssit selvästi hyvin vahvoja. Tämä antaa jo etukäteismakua siitä, millaiset asiat ilmiön uutisoinnissa korostuvat. Diskurssit olen nimennyt niiden funktioiden mukaan vahingollisuuden, rikollisen toiminnan, uhan, arvon ja muutoksen diskursseiksi. Nämä diskurssit merkityksellistävät ilmiötä nimiensä mukaisesti.

4.3.1 Vahingollisuuden diskurssi

Ensimmäinen ilmiötä käsittelevä diskurssi on vahingollisuuden diskurssi. Vahingollisuuden diskurssi liittyy osittain sisällöltään luvussa 4.1 esiteltyyn laittoman toiminnan teemaan, sillä protesteihin liittynyt vahingonteko on diskurssissa oleellisena painotuksen kohteena. Diskurssi näkyy myös aktivismiteemassa, mutta erona aktivismin neutraalille esittämiselle tämä diskurssi selvästi paheksuu aktivistien toimintaa ja tuokin sen esiin. Näin vahingollisuuden diskurssi ikään kuin yhdistää nämä kaksi teemaa toisiinsa, kuvaten aktivistien toimintaa vahingollisena.

Taiteeseen kohdistuneet aktivistiteot nähdään vahingollisuuden diskurssissa yksinkertaisesti vahingontekona ja tätä piirrettä painotetaan uutisissa. Diskurssi esittää aktivismin kansalaistottelemattomuutena ja nimenomaan paheksuttavana, häiriötä aiheuttavana sellaisena. Ilmiötä ei tässä diskurssissa pidetä millään lailla vaarallisena, vaan se käsitetään lähinnä harmillisena toimintana, joka aiheuttaa vahinkoa sekä teoksille että museoille ja niiden henkilökunnalle. Osittain diskurssi vähättelee ilmastoaktivistista toimintaa ja kansalaisaktivismia asettamalla sen pelkän vahingontekijän tai sotkijan asemaan.

Kuten siis todettiin, vahingollisuuden diskurssissa keskitytään ilmastoaktivistien toiminnan ja sen aiheuttamien vahinkojen kuvaukseen. Diskurssia käyttävät erityisesti toimittajat ja museot. Vahinkoihin keskittyminen nousi brittiläisen mediankin parissa oleelliseksi tekijäksi tapausten uutisoinnissa (ks. Kapranov, 2022). Aktivistien kerrotaan esimerkiksi 'sotkeneen' (esim. IL 30.5.2022) ja 'töhrineen' (esim. YLE 24.10.2022) teoksia, mikä luo ilmiöstä sanojen mukaisesti sotkuisen kuvan. Aktivisti-protestien nimittäminen 'liima-aktivismiksi' (HS 24.7.2022) tai 'liimaiskuiksi' (HS 1.7.2022) synnyttää vastaavasti samanlaisen käsityksen. Taiteeseen kohdistunut ilmastoaktivismi esitetään diskurssissa tällaisena häiriöllisenä, kaaosta aiheuttavana haittana. Ilmastoaktivismin nimittäminen vaikkapa juuri liima-aktivismiksi vähentää sen arvoa yhteiskunnallisena ja globaalina liikkeenä ja kansalaisvaikuttajana.

Taiteeseen kohdistuneen aktivismin uutisoinnissa tuodaan ilmi, kuinka teokset eivät varsinaisesti vahingoittuneet teoissa. Vahingollisuuden diskurssissa ilmaistaan kuitenkin usein, kuinka ei ole täysin varmaa, ovatko teokset vahingoittuneet vai eivät, ja muita mahdollisia vahinkoja korostetaan. Useimmiten maalausten kerrotaan säilyneen teoista vahingoittumattomina, sillä niitä suojataan luodinkestävillä laseilla. Lasin mainitseminen on kenties vain pieni taustatieto, mutta vahingollisuuden

diskurssissa sen painottaminen luo kuvaa siitä, että taulut olisivat tuhoutuneet täysin ilman tätä suojaaja. Tällainen vaikutelma syntyy esimerkiksi koska-alistuskonjunktion käytöllä, mikä käy seuraavista kahdesta sitaattista ilmi:

Monet'n heinäsuova-aiheinen maalaus Les Meules ei vahingoittunut tempauksessa, Museum Barberini tviittasi sunnuntaina. Teos oli lasin alla. (HS 24.10.2022)

Teos ei vaurioitunut, koska sitä suojasi lodinkestävä [luodinkestävä] lasi. (YLE 24.10.2022)

Vahingoista puhuttaessa on ilmiöstä välittyvän kuvan kannalta olennaista, kerrotaanko uutisissa, ettei aktivistijärjestöjen tarkoituksena ollut todellisuudessa vahingoittaa taideteoksi vai jätetäänkö tieto pois kokonaan. Aineiston uutisissa vahingot mainitaan selvinä, mutta vain noin neljäsosassa uutisista mainitaan aktivistien tavoite olla vahingoittamatta teoksia. Tämä on merkittävää, sillä käytännössä kaikissa aineiston uutisissa kuitenkin mainitaan teoista seuranneet mahdolliset vahingot. Vahingollisuuden diskurssi levittää siis ilmiöstä sellaisen kuvan, jossa aktivistit eivät piitanneet, vahingoittuvatko teokset protesteissa vai eivät. Tällainen syyllistäminen voi taas asettaa ilmastoaktiivisuuden huonoon valoon.

Ilmastoaktivistien tekojen aiheuttamat muut vahingot kuten kehysten rikkoutumiset, elintarvikkeista ja liimasta aiheutunut tilojen siivous, teosten näytteiltä poistot ja vastaavat toimet korostuvat vahingollisuuden diskurssissa. Seuraavanlaiset uutisitaatit ovat hyviä esimerkkejä tekojen aiheuttaman haitan esityksestä:

Museo, sanoo, että aktivistien toiminnasta seurasi noin 2000 euron vauriot. (HS 2.11.2022)

Sosiaalisessa mediassa on julkaistu useita videoita, joissa näkyy museon työntekijä puhdistamassa maalausta suojaavaa pintaa kermasta. (HS 30.5.2022)

Tekojen aiheuttamien seurausten painottaminen ja esille nosto vahvistavat vahingollisuuden diskurssissa negatiivista käsitystä aktivismista. Ilmastoaktivismista muille koituneen vaivan esittämisen kautta vahingollisuuden diskurssi vahvistaa näkemystä. Vahingollisuuden diskurssissa näkyvät oikeastaan vain aktivismista ja kansalaistottelemattomuudesta seuraavat huonot puolet, kun taas toiminnan motiivit ja hyvä tarkoitus protestien takana jätetään kokonaan taka-alalle.

4.3.2 Rikollisen toiminnan diskurssi

Seuraava aineistosta ilmenevä diskurssi, rikollisen toiminnan diskurssi, on laitoman toiminnan teemassa suurena toimiva diskurssi. Siinä painotetaan taiteeseen kohdistuneen ilmastoaktiivisuuden laitonta puolta ja aktivismi rinnastetaan muuhun rikolliseen toimintaan. Vaikka ilmastoaktivistien toimintaan liittyvän hyvän

tarkoituksen pitäisi erottaa aktivismi rikollisesta toiminnasta (Höltkä, 37), käsitellään sitä rikollisen toiminnan diskurssissa tuomittavana. Teoista seuranneet pidätykset ja tuomiot tehdään siksi tässä diskurssissa erittäin näkyviksi. Rikollisen toiminnan diskurssi ilmaisee ilmastoaktivistien teoista seuranneet rankaisut kuitenkin varsin neutraalisti. Teot mielletään näin vääriksi ja tuomiot oikeutetuiksi:

Kaksi naista ja miestä pidätettiin, ja heille annettiin kolmen vuoden porttikielto Firenzen kaupunkiin. Porttikielto on yleinen tapa Italiassa tuomita esimerkiksi jalkapallo-otteluissa rettelöiviä. (YLE 24.7.2022)

Kuten laittoman toiminnan teemassa, myös tässä diskurssissa puhutaan erityisen paljon aktivistien pidätyksistä ja rangaistuksista, ja niiden varaan koko rikollisen toiminnan diskurssi oikeastaan rakentuu. Vaikka diskurssien merkitykset eivät välttämättä aina esiinny vain yksittäisissä lauseissa, vaan suuremmissa kokonaisuuksissa (van Dijk, 1988, 26), rakentuu tämän diskurssin merkitys selvästi yksittäisten mainintojen kautta. Laittoman toiminnan teema muodostuu pitkälti sekä tästä rikollisen toiminnan diskurssista että äsken esitellystä vahingollisuuden diskurssista. Rikollisen toiminnan diskurssi on erityisen vahvana muutamissa aktivistien tuomioita käsittelevissä jutuissa (esim. HS 15.10.2022).

Taiteeseen kohdistuva ilmastoaktivismi esitetään rikollisen toiminnan diskurssissa rangaistavana tekona. Se ei ota kantaa aktivismin tavoitteisiin tai ideologiaan, vaan diskurssissa painotetaan vain ilmiön oikeudenvastaisuutta. Rikollisen toiminnan diskurssissa kielenkäyttö on melko virallista ja neutraalia. Tapauksiin liittyvät pidätykset ja niiden syyt tuodaan selvästi esiin. Tekoja ei paisutella, vaan ne esitetään sellaisina kuin ne ovat:

Lontoon poliisi pidätti mielenosoittajat vahingoista ja törkeästä tunkeutumisesta. (IL 14.10.2022)

Rikollisen toiminnan diskurssia käyttävät toimijat ovat pääasiassa poliisiin edustajia, jotka näyttävät uutisissa järjestyksen pitäjinä, mutta myös museoiden edustajat rakentavat aktivismista rikollista kuvaa. Erona on se, että poliisin toimijuus on neutraalia ja museoiden enemmänkin paheksuvaa. Myös itse toimittajat hyödyntävät diskurssia esimerkiksi käyttäessään viranomaisilta saatuja tietoja lähteenä:

Poliisin mukaan Kansallismuseon vartijat olivat ottaneet paikalta kiinni kolme ihmistä, jotka poliisi pidätti. (HS 11.11.2022)

Poliisien toiminta näyttää uutisissa esimerkillisenä ja aktivistien puolestaan tuomittavana. Uutisissa kerrotaan, kuinka poliisien saavuttua 'aktivistit saatiin seinästä irti nopeasti' (YLE 24.10.2022) tai kuinka museon turvahenkilöstö 'taltutti hyökkääjän nopeasti' (IL 30.5.2022). Kuten Hugo Bedau (1991, 1) toteaa, on kansalaistottemattomuudessa kyse nimenomaan lain rikkomisesta, tosin hyvän tarkoituksen

puolesta. Siispä tätä laitonta puolta on helppo korostaa uutisissa. Eräässä jutussa ilmaistaan toive, että ilmastoaktivistit käyttäisivät 'laillisia keinoja' (IL 25.11) toiminnassaan ja toisessa taas mainitaan, kuinka teosten vahingoittaminen tietoisesti on 'juridisesti väärin' (HS 19.10.2022). Rikollisen toiminnan diskurssissa taiteeseen kohdistuneeseen ilmastoaktivismi-ilmiöön liitetään siis laittomuutta korostavia aspektejä.

Viimeisenä rikollisen toiminnan diskurssissa uutisjuttuihin liitetään tietynlaista kontekstitietoa, joka saa ilmastoaktivismin vaikuttamaan arkipäiväisempänä rikollisena toimintana. Niissä kerrotaan esimerkiksi aktivistien pidätyksistä muissa tuolloisissa mielenosoituksissa:

Just Stop Oil vaati Britanniaa luopumaan uusista öljy- ja kaasuhankkeista. Se on järjestänyt protesteja ympäri Lontoota viime viikkoina. Poliisi pidätti yli sata ympäristöaktivistia viime viikonloppuna. (HS 14.10.2022)

Kontekstitietojen avulla rikollisen toiminnan diskurssi kiinnittää huomion muuhun vastaavaan aktivistitoimintaan, josta on seurannut pidätyksiä, mikä vahvistaa ilmiön esittämistä eräänlaisena rikollisena toimintana. Yhdessä uutisessa tekoihin osallistuneen yksittäisen aktivistin niin sanottu "rikoshistoria" tuotiin myös esille (HS 7.11.2022). Muiden aktivismitapahtumien ja niiden aiheuttamien vahinkojen tai niistä seuranneiden pidätysten liittäminen uutisiin korostuu selvästi rikollisen toiminnan diskurssissa. Nämä tietyt kontekstitiedot painottavat aktivismin laitonta puolta ja sitä, kuinka ilmastoaktivisteja pidätetään usein protestien yhteydessä. Aktivismi ja laittomuus kulkevat rikollisen toiminnan diskurssissa syntyvässä kuvassa käsi kädessä. Kaikki aktivismi ei kuitenkaan ole laitonta, vaan tämä piirre liittyy etenkin kansalaisyhteiskunnallisuuteen (ks. Hölttä, 2013). Viranomaisten äänet ja läsnäolo uutisissa kuitenkin painottavat ilmiön niin sanottua "rikollista" puolta.

4.3.3 Uhan diskurssi

Edellisissä osioissa esitellyissä vahingollisuuden ja rikollisen toiminnan diskurssissa taiteeseen kohdistuva ilmastoaktivismi näyttäytyy hieman negatiivisessa valossa. Diskurssit asettavat aktivismin rikollisen tai häiriköijän asemaan. Ilmiöstä vielä negatiivisempaa kuvaa laittoman toiminnan teeman sisällä luova diskurssi on kuitenkin uhan diskurssi, jossa ilmiö sananmukaisesti koetaan ei vain vahingolliseksi tai harmilliseksi vaan suorastaan uhkaavaksi toiminnaksi. Tässä diskurssissa eivät korostu teoista seuranneet vahingot vaan ilmiön aiheuttama kuvainnollisempi uhka:

Louvren taidemuseossa Pariisissa koettiin viikonloppuna kauhunhetkiä, kun yksi maailman tunnetuimmista taideteoksista joutui sotkuisen protestin kohteeksi. (IL 30.5.2022)

Esimerkiksi näin kirjoitettiin asiasta Iltalehdessä. Asioita toisinaan hieman painottelevana medianäkökulmana Iltalehden jutut eivät kuitenkaan olleet ainoita aineistoon

kuuluvista uutisartikkeleista, joissa ilmiöstä välittyi kuva uhasta tai kauhusta: Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa (HS 29.10.2022) taiteeseen kohdistuvaa ilmastoaktivismia verrataan muun muassa epidemiaan ja painotetaan, kuinka teoksia ei *'tois-taiseksi'* ole vahingoitettu. Mahdollisen vahingon uhkaa korostetaan ja ilmiöön liitetään negatiivisia mielikuvia. Uhkadiskurssin kautta ilmiöstä uutisoidaan eräänlaisena ongelmana tai uhkana, joka vaatii vastatoimia erityisesti museoiden puolelta. Myös eräänlainen pelon asetelma korostuu.

Sanavalintoja tarkastellessa huomataan, kuinka neutraalimpien verbimuotojen sijasta uhkadiskurssissa teosten *kimppuun on hyökätty* (esim. HS 28.10.2022) ja aktivistit ovat *iskeneet* (esim. HS 2.11.2022) taidetta vastaan. Juuri tällaisten sanavalintojen kautta uhkadiskurssi rakentuu ja puolestaan rakentaa ilmiöstä uhkakuvaa. Teot, jotka ovat eivät ole vain ajattelematonta vahingoittamista vaan selvästi suunniteltuja, sopivat väkivallattoman kansalaistottelemattomuuden käsitteeseen (ks. Scheuerman, 2022). Uhan diskurssi kääntää tapahtumat kuitenkin vaikuttamaan nimenomaan väkivaltaisilta. Ottamatta kantaa siihen, onko taiteeseen kohdistunut aktivismi väkivaltaista vai ei, on uhan diskurssin rakentama kuva selvä. Sanavalinnat ja nimeämiskäytännöt ovat niitä piirteitä, jotka parhaiten määrittelevät uhan diskurssia. Asioiden tai ilmiöiden nimeäminen onkin diskurssintutkimuksessa keskeinen kielellinen toiminto (Mäntynen ja Pietikäinen, 2019, luku 2.4), joka näkyy hyvin tässä diskurssissa.

Selvimmän uhkadiskurssi tulee esiin uutisten sisältämässä museoiden edustajien haastatteluissa, joissa ilmastoaktivistisiin tekoihin suhtautuminen näyttäytyy kaikkein negatiivisimmassa valossa. Museot ovatkin aineiston uutisissa niitä toimijoita, jotka aktiivisimmin käyttävät uhan diskurssia puhuessaan ilmiöstä. Uutisiin nostetuissa kommentteissa aktivismi rinnastetaan sekä *'vandalismiin'* (IL 25.11.2022) että *'terrorismiin'* (emt.), joista erityisesti jälkimmäinen on erittäin painava ja latautunut ilmaus. Terrorismi-termiä käytetään yhteiskuntakeskustelussa usein väärin (Suominen, 1998, 104), eikä se aktivismista puhuttaessa sovi kuvaan. Sekä vandalismi että terrorismi liittyvät laittoman toiminnan teemaan ja niitä käytetään uhan diskurssissa luomaan ilmiöstä negatiivista kuvaa. Aktivismin uhkaavaa puolta painottamalla myös sellaisiin uutisiin, joissa ei varsinaisesti kerrota yksittäisistä taiteeseen kohdistuneista teoista vaan enemmänkin ilmiöstä tai sen seurauksista, saadaan lisää kiinnostavuutta, joka puolestaan lisää uutisarvoa (ks. Haapala ym., 2016, 20–21).

Haastateltavat museoiden edustajat puhuvat taideteosten *'tuhoamisesta'* (YLE 17.10.2022) ja *'uhkailusta'* (IL 25.11.2022), mutta myös ilmaisevat pelon uusista mahdollisista iskuista. Puhe taideteosten tuhoamisesta tuo mieleen ikonoklasmin (ks. Chapman, 2018). Huolimatta siitä, kenen esittämiä nämä kyseiset kommentit ovat, luo verbien käyttö uutisissa ilmiöstä uhkaavan ja vaarallisen kuvan ja vahvistaa näin uhan diskurssia. Eri osapuolien kuuleminen uutisissa on suotavaa ja kaivattavaa,

mutta samalla on huomioitava, että tällaiset kielelliset valinnat luovat tietynlaisen todellisuuden, joka välittyy myös uutisten kautta.

Uutisissa museoiden edustajia haastateltaessa on tuotu esiin ilmiön aiheuttamat mahdolliset uudet turvatoimet:

[Kansallisgallerian pääjohtaja] Kimmo Levä kertoo, että yritys tuhota van Goghin teos on jo johtanut toimenpiteisiin. Kansallisgallerian johtoryhmä käsittelee asiaa kokouksessa ensi viikolla. Samalla pohditaan taidemuseoiden turvajärjestelyjä ja pitäisikö niitä tehostaa. (YLE 17.10.2022)

Nostamalla potentiaaliset turvatoimien lisäykset puheenaiheeksi ilmiö esitetään museoita ja taidetta uhkaavana toimintana. Toisaalta, jos ilmiötä ei koettaisi oikeasti mahdollisena turvallisuusriskinä, ei tällaisten kysymysten pohtimista olisi aiheellista ottaakaan puheeksi. Ilmiöön liittyvä pelko tulee esiin myös aiemmassa sitä koskevassa tutkimuksessa (ks. Kapranov, 2022). Pelon näyttäminen uutisissa vahvistavaa uhan diskurssia.

Uhan diskurssi, vahingollisuuden diskurssi ja rikollisen toiminnan diskurssi ovat kaikki toistensa kanssa selvästi sopusoinnussa, mikä kertoo niiden liittyvän selvästi samaan, laittoman toiminnan teemaan. Missään näistä diskursseista ilmiötä ei esitetä kovin suotuisassa valossa vaan niissä korostetaan aktivismista seuranneita negatiivisia aspekteja. Toisaalta ne sisältävät samankaltaisia merkityksiä, mutta toisaalta niiden välilläkin on eroja. Vahingollisuuden diskurssi esittää taiteeseen kohdistuvasta ilmastoaktivismista kuvaa ohimenevänä haittana, joka kuuluu aktivismiin, kun taas uhan diskurssissa ilmiö käsitellään nimensä mukaisesti yhteiskuntaa uhkaavana ja kulttuurin olemassaolon vaarantavana toimintana. Rikollisen toiminnan diskurssi painottaa vain ilmiön laittomuutta, eikä rakenna samalla lailla tietynlaista vahvaa kuvaa ilmiöstä. Samassa yhteydessä esiintyessään nämä diskurssit vahvistavat toisiaan, sillä niissä kaikissa ilmiö näyttäytyy jollain tavalla kritisoitavana. Esimerkiksi tekojen laittomuuden korostaminen rikollisen toiminnan diskurssissa tehostaa uhan diskurssia, joka saa siitä oikeutusta käsitellä ilmiötä rikollisena ja näin uhkaavana toimintana.

4.3.4 Arvon diskurssi

Seuraava diskurssi, jonka kautta ilmiötä on uutisissa käsitelty, on arvon diskurssi. Se on ainoa ilmiötä käsittelevistä diskursseista, joka ei ensisijaisesti keskity aktivismiin ja sen kuvaukseen, vaan arvon diskurssi korostaa aktivismin kohteeksi valikoitunutta taidetta ja taiteen kantamia arvoja. Taiteeseen kohdistuneessa ilmastoaktivismi-ilmiössä sekä aktivismi että taide ja museot ovat osallisina, joten on vain selvää, etteivät kaikki uutisoinnin diskurssit käsittele pelkästään aktivismia. Kulttuuriperinnön teemasta pohjautuva diskurssi painottaa taiteen tärkeyttä ja kyseenalaistaa samalla aktivistien käyttämät keinot.

Mikrotasolla, eli yksittäisissä sanoissa ja lauserakenteissa, arvon diskurssi näkyy selkeänä. Sanavalintojen avulla vahvistetaan teoksiin liittyviä arvoja, mikä tuli osittain esiin jo kulttuuriperinnön teemaa tarkastellessa. Ilmastoaktivismiin kohteeksi joutu-neita teoksia nimitetään esimerkiksi 'klassikkoteoksiksi' (IL 30.5.2022) ja 'taidear-teiksi' (IL 27.10.2022). Näillä ilmauksilla korostetaan taiteen kulttuurihistoriallista ar-voa. Monet ilmastoaktivistien tekojen kohteet ovatkin olleet merkittäviä, kanonisoi-tuja teoksia (ks. Bethwaite), mikä tuo oikeutusta tällaisten nimitysten käytölle. Arvon diskurssi korostaa teoksista ja taiteilijoista puhuttaessa niiden merkittävyyttä yksittäisillä sanavalinnoilla. Taiteeseen liitettyjen arvojen korostamisen takana vaikuttaa to-dennäköisesti uutisten huomioarvon lisääminen. Jos aktivismi olisi kohdistunut joh-onkin vähemmän kulttuurihistoriallisesti arvokkaaksi katsottuun kohteeseen, ei uu-tinen välttämättä ylittäisi uutiskynnystä tai ainakaan tekisi siitä suuren huomion ar-voista. Taiteen merkittävyyden painottaminen taas lisää uutisarvoa.

Taiteen rahallinen arvo on kulttuurihistoriallisen arvon ohella oleellinen osa ar-von diskurssia. Vaikka jo taiteen kulttuurihistoriallisten arvojen ilmaisu teoista kerto-vissa uutisissa herättää tunteita, vaikuttaa myös rahallisen arvon esiintuonti ilmiöstä syntyvään kuvaan. Teosten nimittäminen arvokkaiksi saattaa ensimmäisenä tuoda mieleen nimenomaan rahallisen arvon ja sen korostaminen uutisissa kyseenalaistaa aktivismin järkevyyden. Teosten rahallinen arvo mainittiin peräti seitsemässä uutis-sessa ja Iltalehti nosti sen kahden uutisartikkelinsa otsikkotasolle asti.

Samanaikaisesti kun taideteoksien arvokkuutta korostetaan, aktivismin toiminta kyseenalaistetaan. Kuten luvussa 4.1 todettiin, kohtaavat uudet yhteiskunnalliset liikkeet usein epäluuloa ja tällaista aktivistien motiivien kyseenalaistamista (ks. Suo-minen 1998, 103). Uutisissa tuodaan ilmi, kuinka monet ovat ihmetelleet, miten ilmas-tonmuutos ja taide liittyvät toisiinsa. Ilmastoaktivismiin järkevyyttä asetetaan kyseen-alaiseksi korostamalla taiteen ja ilmastoaktivismiin välistä eroa ja yhteenkuulumatto-muutta. Aktivistien arvostelukykykin haastetaan vetoamalla taiteen haavoittuvuu-teen:

Torstaina julkaistussa lausunnossa sanotaan iskujen takana olevien aktivistien aliarvioivan korvaamattomien teosten haurauden. Lausunnon allekirjoittaneet taidemuseoiden johtajat kertovat olevansa järkyttyneitä taideteosten "riskialt-tiistä vaarantamisesta". (HS 10.11.2022)

Arvon diskurssi korostaa teoista raportoitaessa teosten arvoa tai mainetta sa-massa yhteydessä, kun se nimittää aktivistisia tekoja 'tempauksiksi' (YLE 8.11.2022) ja 'protestiperformansseiksi' (IL 24.10.2022), joilla pyritään vain saamaan huomiota.

Renessanssin aikaisen taidemaalarin Sandro Botticellin arvotaulu *Kevät* on jou-tunut ilmastoaktivistien tempauksen kohteeksi. (YLE 24.7.2022)

Ilmastoaktivistit viskoivat perunamuusia arvokkaan Claude Monet'n maalauk-sen päälle saksalaisessa museossa sunnuntaina. Muusin heittäminen oli osa

aktivistien protestiperformanssia, jonka tarkoituksena oli saada huomiota ilmastoasioille. (IL 24.10.2022)

Näiden asioiden liittäminen samaan asiayhteyteen luo kuvaa, jossa aktivismi kohdistaa tekonsa taiteeseen vain niiden kantaman huomiopääoman vuoksi vähätellen edelleen ilmastoaktivismiin järkevyyttä. Vaikka huomion herättäminen todellakin oli yksi ilmastoaktivististen tekojen päämäärinä, näyttäytyy huomiohakuisuus arvon diskurssissa varsin negatiivisena. Tekojen nimittämistä tempauksiksi voitaisiin pitää varsin neutraalina ilmauksena, mutta arvon diskurssissa nimitys saa ilmiön vaikuttamaan enemmänkin suunnittelemattomalta sähellykseltä.

Toisaalta aktivistit itse luovat omanlaistaan arvon diskurssia ja pyrkivät hyödyntämään sitä aktivismissaan. Taiteen ja elämän arvon rinnastaminen kehittää arvokeskustelua, jossa tiedostetaan taiteen arvo, mutta aktivismia ei kyseenalaisteta. Taiteeseen kohdistuneita tekoja tehneet aktivistit toteavat, ettei taide ole 'minkään arvoista' (YLE 24.10.2022) jos ilmastotoimiin ei ryhdytä. Vaikkakin aktivistien hyödyntämä arvon diskurssi ja uutisissa esiintyvä arvon diskurssi ovat erilaisia, on arvon käsite molemmissa olennainen tekijä.

4.3.5 Muutoksen diskurssi

Viimeisin tässä analyysissä käsiteltävä taiteeseen kohdistuvan ilmastoaktivismiin uutisoinnissa esiintyvä diskurssi on muutoksen diskurssi. Ainoana positiivisempaa suhtautumista osoittavana diskurssina se tiedostaa aktivismin pyrkimykset ja näkee siinä ainekset oikean yhteiskunnallisen muutoksen aikaansaamiseen. Muutoksen diskurssi on nähtävissä sekä ilmastonmuutoksen että aktivismin teemoissa. Diskurssi korostaa aktivismin hyviä puolia ja tuo samalla esiin ilmastonmuutokseen liittyvät asiat. Aivana kuten ilmastonmuutoksen tema, ei muutoksen diskurssikaan saa uutisissa isoa asemaa. Se ei näyttäydy kuin muutamassa uutisessa ja se on myös muista esitellyistä diskurssista selvästi erillään. Diskurssissa taiteeseen kohdistuva ilmastoaktivismi esitetään mahdollisena muutoksenajajana ilmastonmuutokseen liittyvissä ongelmissa ja nähdään jopa positiivisena ilmiönä.

Muutoksen diskurssi tuo ilmi taiteeseen kohdistuvan ilmastoaktivismiin mahdollisen hyödyn yhteiskunnan muuttamisessa parempaan:

Ottamatta kantaa tähän tapaukseen, voi erilaisista mielenilmauksista olla yhteisölle ja jopa yhteiskunnalle enemmän hyötyä kuin haittaa. (HS 19.10.2022)

Diskurssissa painotetaan ilmastoaktivismiin hyviä puolia ja muutosvoimaa. Protestoinnin ja ilmastoaktivismiin merkitys ilmastonmuutoksen torjunnassa on todetusti suuri (ks. Bugden, 2020) ja sen korostaminen näkyikin muutoksen diskurssissa selvänä. Taiteeseen kohdistuneet teot esitetään keinona herätellä ihmisiä ilmastonmuutoksen vakavuuteen. Teoista seuranneet haitat tiedostetaan, mutta niiden ei nähdä

olevan merkittäviä pitkällä aikavälillä. Muutoksen diskurssissa äänensä saavat kuuluville erityisesti aktivistit mutta myös muutamat tutkijat. Läheinen suhde ilmastoaktivismiin näkyy siinä, että diskurssin toimijat merkityksellistävät ilmiötä oikeastaan sen sisältä. Toimijat diskurssissa ovatkin pääasiassa ilmastoaktivisteja. Muissa diskursseissa ilmiötä lähestytään esimerkiksi oikeuden tai museoiden näkökulmasta, mutta muutoksen diskurssissa asetelma on erilainen. Aktivistien näkökulma tulee tässä diskurssissa erityisen vahvana esille.

Ilmastoaktivismijärjestöjen tavoitteiden ja tekojen takana vaikuttaneiden motiivien esille nosto korostuu muutosdiskurssissa. Painottamalla aktivismin tavoitteita muutosdiskurssissa luodaan ilmiöstä järjellinen kuva: aktivistijärjestöillä on selvät tavoitteet, eikä taiteeseen kohdistunutta toimintaa ole toteutettu ilman tarkkaa harkintaa. Kuten luvussa 3.1.2 todettiin, ovat ilmastonmuutokseen liittyvät politiikkatoimet ja ilmastonmuutoksen hillitsemisen keinot tänä päivänä ilmastonmuutoksesta puhuttaessa käsiteltäviä asioita (ks. Kaaronen ja Pulkka, 2022, 202), mikä myös selittää sitä, että muutoksen diskurssissa korostetaan näkyvästi juuri aktivistien tavoitteita eikä niinkään toimintaa. Muutoksen diskurssissa ilmiöstä syntyvä kuva saakin lukijan ajattelemaan tekoja toisenlaisesta näkökulmasta ja pohtimaan ilmiön mahdollista muutosvoimaa:

Louvren kävijämäärien perusteella yli kuusi miljoonaa ihmistä näkee Mona Lisän vuosittain. Joka päivä 25 000 ihmistä jonottaa salissa taulun nähdäkseen yli viisi minuuttia. Jos yhtä moni ihminen päivittäin kerääntyisi kaduille vaatimaan ilmastotoimia, olisimme ehkä jo pitkällä. Kerman sotkeminen taulun suojalasiin voidaankin nähdä yrityksenä ravistella sitä, minkä koemme yleissivistykseen kuuluvaksi välttämättömyydeksi. ("Kolumni" HS 4.6.2022)

Yleistä ihmetystä ja kritiikkiä siitä, etteivät ilmastonmuutos ja taide liity mitenkään toisiinsa, lievennetään vetoamalla mediahuomion saavuttamiseen. Vaikka uutisten tavoitteita ajatellen tiedot järjestöjen vaatimuksista ja huomion hakemisesta ovat käytännössä vain kontekstietoa, antavat ne samalla tilaisuuden tuoda aktivismi esiin myös muista diskursseista eroavassa valossa. Aktivistien tavoitteleman muutoksen ilmaisu uutisissa voi herätellä ihmisiä ajattelemaan näitä asioita. Muutoksen diskurssissa aktivisteille annetaan myös selvästi tilaa avata taiteeseen kohdistuneiden tekojen tavoitteita ja sisältöjä perustellen näin tekojen oikeutusta:

Aktivisti Kristiina Visakorpi sanoo, että taidemuseoissa tapahtuvassa ilmastoaktivismissa taide ei ole kohde vaan keino aloittaa keskustelu. (HS 26.11.2022)

Muutoksen diskurssissa aktivistien ajama ilmastonmuutoksen asia tiedostetaan paremmin kuin muissa ilmiötä käsittelevissä diskursseissa. Se näkyy tavoissa, joilla ilmastonmuutosta nimitetään tai miten siitä puhutaan. Ilmastonmuutoksen nimittämällä 'ilmastokriisiksi' (IL 24.10.2022) tai 'uhkaavaksi ilmastokatastrofiksi' (HS 24.10.2022) muutoksen diskurssissa voimistetaan taiteeseen kohdistuneen aktivismin

oikeutusta. Ilmastoaktivismi on kenties turvautunut hyvin äärimmäisiin keinoihin, mutta tekojen takana on huoli merkittävästä ja vakavasta asiasta. Tätä korostetaan muutoksen diskurssissa. Diskurssi siis levittää ymmärrystä ilmastoaktivismin tavoitteista ja tavoista tuomalla ne esiin ja välittämällä tätä tietoisuutta näin myös lukijoille. Aktivistien siteeraaminen tuo vastaavasti ilmastonmuutoksen kysymykset uutisiin:

Tempauksen tarkoitus oli lisätä tietoisuutta uhkaavasta ilmastokatastrofista. ”Ihmiset näkevät nälkää, ihmiset ovat kylmissään, ihmiset kuolevat”, yksi aktivisteista sanoo tilanteesta kuvatulla videolla. (HS 24.10.2022)

Vaikka muutosdiskurssi ei sanan varsinaisessa merkityksessä ota kantaa siihen, onko taiteeseen kohdistunut aktivismi hyvää vai huonoa toimintaa, pyrkii se silti luomaan ilmiöstä oikeutetun kuvan. Muutosdiskurssi pyrkii perustelemalla ja taustoittamalla tekoja kyseenalaistamaan ilmiötä ympäröivät negatiiviset käsitykset ja tarjoamaan uudenlaisia näkökulmia sen tarkasteluun. Verrattuna muihin aiemmin esiteltyihin diskursseihin voidaan muutoksen diskurssin katsoa kertovan ilmiöstä jopa positiiviseen sävyyn.

4.4 Diskurssien toimijat

Neutraalin aseman säilyttäminen on journalismille tärkeä arvo ja lehdistö pyrkiikin neutraaliuteen tuomalla erilaisia diskursseja esiin. Diskurssianalyyssissa huomattiin kuitenkin jo, että suurin osa uutisoinnin diskursseista luo taiteeseen kohdistuneesta ilmastoaktivismista negatiivista tai vähättelevää kuvaa ja ovat kaikin puolin varsin tuomitsevia. Utusten neutraalius ei siis ilmiön uutisoinnissa oikeastaan olekaan tavoitellun neutraalia. Sekä toimittajien oma kielenkäyttö, että uutisissa esiin pääsevät äänet vaikuttavat vahvasti ilmiöstä syntyviin käsityksiin. Viimeisenä tässä analyysissä tarkastellaankin lyhyesti sitä, kenelle ilmiön uutisoinnissa annetaan puhetilaa. Tämä valottaa, miten ilmiöön on suhtauduttu ja kenellä on ollut mahdollisuus vaikuttaa uutisten diskursseihin. Tässä osiossa tarkastellaan siis, millaista ilmiöön suhtautuminen ilmiöön on, ja keiden äänien kautta käsitykset ilmiöstä oikeastaan rakentuvat.

Taiteeseen kohdistuneeseen ilmastoaktivismin suhtautumista voidaan lähteä tarkastelemaan sanatasolla. Kuten diskursseja analysoitaessa tuli ilmi, kerrotaan uutisissa aktivistien muun muassa *töhrineen* ja *sotkeneen* taideteoksia sekä *hyökänneen* tauluja kohtaan. Sanat eivät todellakaan ole neutraaleja, ja erityisesti viimeisin sana luo vaikutelman väkivaltaisesta tapauksesta. Myös ilmaisut, joita teoista itsestään käytetään, kertovat ilmiöön suhtautumisesta. Tekoja nimitetään uutisissa neutraalimpien mielenosoitusten ja protestien ohella esimerkiksi ’ilmastoaiheisiksi julkisuustempuiksi’ (HS 30.5.2022), ’hyökkäyksiksi’ (YLE 17.10.2022), ’taidevandalismiksi’ (IL 25.11.2022) ja ’liima-aktivismiksi’ (HS 24.7.2022). Nämä nimitykset luovat kuvaa

teoista sekä vakavina iskuina että järjettömänä, ei vakavasti otettavana toimintana. Vahingollisuuden ja uhan diskurssit korostavat kumpikin ilmiön negatiivisuutta vastaavanlaisten sanavalintojen ja asenteiden kautta.

Monessa uutisessa mainitaan, että ilmiö on herättänyt yleisesti ihmetystä ja negatiivisuutta, mutta sitä ei kuitenkaan korosteta ylenpalttisesti uutisteksteissä. Ne ovat ohimeneviä mainintoja, joista kuitenkin selviää, että yleisesti ilmiö on koettu outona ja kielteisenä. Äänimaailmaltaan ilmiön uutisointi on joka tapauksessa ollut melko monipuolista. Moniäänisyys on uutisissa yleistä ja tämän tutkimuksen kannalta keskeistä, kun lähdetään tarkastelemaan, keiden äänet kuuluvat uutisissa ja millaisia diskursseja nämä toimijat tuottavat (Mäntynen ja Pietikäinen, 2019, luku 4.2). Uutisissa äänensä ovat saaneet kuuluviin niin aktivistit kuin museoiden edustajat, virkavalta, lehdistö ja jopa muutamat politiikan edustajat. Myös kahta asiantuntijaa on haastateltu asian tiimoilta. Äänensä kuuluviin saaneiden tahojen mielipiteet ilmiöstä näyttäytyvät voimakkaina.

Museolaitosten kohdalla mielipide ilmiöstä on selvä: taiteeseen kohdistuva ilmastoaktivismi ei ole hyväksyttävää. Vaikka museot kuuluttavat olevansa aktivistien kanssa samalla asialla, ovat museot kuitenkin niitä, jotka kokevat tilanteessa suurimmat tappiot, mikä näyttäytyy tekoihin suhtautumisessa. Toimijoina museot hyödyntävät selvästi uhan ja vahingollisuuden diskursseja sekä osin rikollisen toiminnan diskurssia tuomitukseen ilmastoaktivistien teot. Arvon diskurssia korostamalla aktivistien järkevyyttä kyseenalaistetaan. Ilmiön uutisoinnissa myös poliisi saa jonkin verran puhetilaa, jossa se hyödyntää rikollisen toiminnan diskurssia. Kuten luvussa 4.3.2 tuli esiin, on poliisin toimijuus diskurssissa museoista poiketen neutraalimpaa.

Toimittajien omat äänet korostuvat etenkin arvon diskurssissa. Sen painottaminen lisää juttujen uutisarvoa. Asian merkittävyys on yksi yleisistä uutiskriteereistä (ks. Cotter, 2010, 140–141), ja taiteteosten maine ja merkittävyys ovatkin juuri niitä asioita, joihin toimittajat kiinnittävät huomiota. Helsingin Sanomien uutisessa (19.10.2022) haastatellaan yhtä yhteiskunnallisten liikkeiden tutkijaa, joka puolestaan hyödyntää muutoksen diskurssia ja yrittää tuoda esiin erilaisen näkökulman aiheesta. Ylen uutisessa (8.11.2022) lyhyesti haastatellut poliitikot eivät ole suuria toimijoita diskurssien rakennuksessa. Esille nousee rikollisen toiminnan diskurssi ja ilmastonmuutoksen tema, mutta enimmäkseen poliitikkojen ilmiön kommentointi jää toistensa politiikan arvosteluun.

Uutisissa ymmärrystä asialle tuovat oikeastaan vain aktivistien omat näkemykset sekä aktivistisia liikkeitä tutkineiden asiantuntijoiden lausunnot ja muutama yksittäinen toimittaja, joiden äänet korostuvat muutoksen diskurssissa. Varsinaista positiivista suhtautumista aineiston mediatekstit eivät kuitenkaan osoita. Aktivistisista järjestöistä kerrottaessa uutisissa puhutaan joko ilmastoaktivistien tavoitteista tai muista järjestöjen toteuttamista protesteista. Tuomalla tällaista kontekstietoa

uutisiin ja nostamalla esiin erilaisia näkökulmia lehdistö pyrkii kohti neutraalia kuvaa. Kuitenkin se, että esiin nostetaan aktivistien aiemmin aiheuttamat häiriöt tai mielenosoittajien pidätykset eikä esimerkiksi ilmastoaktivismiin positiivisia puolia, on tulkittavissa, jos ei sentään negatiiviseksi suhtautumiseksi ilmiötä kohtaan, niin ainakin ilmiön kyseenalaistukseksi. Vaikka aktivisteilla annetaan jutuissa puheenvuoro, painottuu uutisissa silti enemmän vahingollisuuden tai arvon diskurssi kuin muutoksen diskurssi. Huomioarvoltaan aktivismin aiheuttamat vahingot ja taiteen arvo ovat suurempia kuin ilmastonmuutoksesta huolta kantava aktivismi. Tämä on tullut aktivismin uutisoinnin tutkimuksessa ennenkin esiin (ks. Juppi, 2004, 103) Pääsääntöisesti ilmiöön ei uutisissa liitetä mitään positiivista.

Huomattavaa aineistossa on vielä viimeisenä se, että erilaisia journalistitekstejä edustavat pääkirjoitus ja kolumni sisältävät hyvin selvät, toisistaan poikkeavat mielipiteet aktivistien teoista. Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa (HS 29.10.2022) taiteeseen kohdistuvaa aktivismia pidetään 'ääliöiden aktivismina', mikä kertoo aivan selvästi negatiivisesta suhtautumisesta. Niin ikään Helsingin Sanomissa julkaistu kolumni (HS 4.6.2022) suhtautuu ilmiöön puolestaan jopa positiivisesti ja tuo esiin aktivismin perustavoitteet ja sen, miten ilmastoaktivistien teko voi olla vaadittu sysäys asioiden muutokselle. Nämä ovatkin aineiston uutisista, joista välittyy erittäin selvästi kaksi toisistaan eroavaa mielipidettä ilmiöstä. Vaikka tekoja ei kolumnissakaan millään tavoin ylistetä, välittyy siitä silti melko positiivinen asenne ilmiötä kohtaan ja muutoksen diskurssi näyttäytyy siinä vahvana. Positiivisuus ilmiötä kohtaan ei uutisaineistossa muuten käy juurikaan ilmi, joten tämän kolumnin voikin nähdä aineiston positiivisintä suhtautumista osoittavana yksittäisenä juttuna.

Diskursseja käyttävät siis etenkin museoiden edustajat, joille annetaan paljon tilaa kommentoida ilmiötä. Myös aktivistit käyttävät ahkerasti muutoksen diskurssia, mutta palstatilaa aktivistien asialle ei anneta yhtä paljoa. Poliisi ja toimittajat hyödynsivät etenkin rikollisuuden ja arvon diskursseja. Muista äänensä esiin saavista vain yksi yhteiskunnallisten liikkeiden tutkija luo selvästi diskurssia. Ilmiön uutisoinnissa negatiivisemmin sävyttyneitä diskursseja käytetään selvästi enemmän. Se, mikä taho pääsee uutisissa ääneen ja mikä ei, kertoo kielenkäyttöön sisältyvästä vallasta (Mäntynen ja Pietikäinen, 2019, 4.2). Tässä tapauksessa ilmiön määrittelyvalta on erityisesti toimittajilla itsellään sekä museoilla.

Uutisista välittyy selvästi varsin kielteinen asenne ilmiötä kohtaan. Utusten sanavalinnat eivät pysy täysin neutraaleina, vaan edellisessä luvussa esitellyistä ilmaisuista syntyy ilmiöstä negatiivisempi kuva. Uutisissa haastatellut tahot pitävät pääasiassa ilmiötä tuomittavana ja jutuissa tuodaan esiin myös tekojen aiheuttama yleinen ihmetys ja paheksunta. Äänensä uutisissa esille saaneet toimijat vahvistavat negatiivista kuvaa luovia uhan ja vahingollisuuden diskursseja. Myös rikollisen toiminnan ja arvon diskursseja painotetaan niin toimittajien kuin muiden toimijoiden kautta,

mikä vastaavasti vähättelee tai syyttää ilmastoaktivistien toimintaa. Ymmärrystä asi-alle löytyy, mutta muutoksen diskurssissa ilmennyt positiivisuus jää muuhun aineis-
toon verrattuna vähäiseksi. Ilmiöstä ei siis juurikaan uutisoida positiivisessa mielessä,
vaikka aktivismin tavoitteet mainitaankin usein. Utisoinnin diskurssit ovat selvästi
negatiivissävytteisiä. Suhtautuminen taiteeseen kohdistuvaan ilmastoaktivismiin on
pääosin kielteistä eikä positiivista suhtautumista ilmiöön osoiteta selvästi. Näin on siis
tarkasteltu diskurssien toimijoita ja vastattu tutkielman toiseen apukysymykseen siitä,
millaista ilmiöön suhtautuminen on ollut.

5 POHDINTA

Tässä tutkielmassa on tarkasteltu aktivismin eri muotoja, ilmastonmuutosta ja uutisointia taustoituksena vuoden 2022 aikana toteutettujen taiteeseen kohdistuneiden ilmastoaktivististen tekojen uutisoinnin tutkimukselle. Diskurssianalyysin ja teemoittelun keinoin tarkasteltiin, miten ilmiöstä on uutisoitu, miten sitä on selitetty ja millaista siihen suhtautuminen on ollut. Analyysin perusteella voidaan sanoa, että taiteeseen kohdistuvan ilmastoaktivismin uutisoinnissa korostuvat erityisesti taiteen arvo, aktivistien toiminta sekä laittomuus. Ilmastoaktivistien ajama asia, kuten ilmastonmuutoksen hillitseminen ja fossiilisten polttoaineiden kieltäminen, eivät puolestaan korostu uutisissa suuresti. Ilmiötä on avattu painottamalla aktivistien tekojen taustalla olevaa huolta ilmastonmuutoksesta, taiteen tuottamaa mediahuomiota ja kansalaistottelemattomuuden keinoja. Suhtautuminen ilmiöön on värittänyt enemmän negatiiviseksi, eikä uutisten pyrkimys neutraaliuteen näy, vaikka uutisissa annetaankin tilaa eri toimijoille.

Taiteeseen kohdistuneen ilmastoaktivismin uutisoinnin teemat, kulttuuriperintö, laiton toiminta, aktivismi ja ilmastonmuutos, ovat selvästi nähtävissä uutisissa. Ilmastonmuutos korostuu teemoista vähiten. Tämä selittyy teosten arvon ja protestien luonteen painotuksen runsaudella.

Teemojen erottelu aineistosta toimi hyvänä pohjustuksena diskurssien tarkasteluun. Diskurssit tässä tutkielmassa kertoivat eri tavoista, joilla teemojen sisällä kieltä käytetään. Teemoissa näkyy viisi erilaista diskurssia. Arvon diskurssi painottaa uutisissa taiteen kulttuurihistoriallista ja rahallista arvoa ja merkitystä kyseenalaistaen samalla aktivistien käyttämät keinot ja taiteen rinnastamisen ilmastonmuutokseen. Rikollisen toiminnan diskurssi perehtyy taiteeseen kohdistuneen aktivismin laittomuuteen. Teot rinnastetaan rikolliseen toimintaan ja esitetään uutisissa neutraaliin sävyyn. Vahingollisuuden diskurssi luo ilmiöstä negatiivisempaa kuvaa keskittyen tekojen aiheuttamien vahinkojen ja seurausten uutisointiin. Kaikkein negatiivisimman kuvan ilmiöstä luo uhan diskurssi, jossa taiteeseen kohdistuva ilmastoaktivismi kuvataan

kulttuuria uhkaavana, turvatoimia vaativana toimena. Tässä diskurssissa sanavalinnat ovat vahvoja ja negatiivissävytteisiä. Erona uhan diskurssille on positiivisinta kantaa edustava muutoksen diskurssi, joka korostaa aktivismin tavoitteita ja muutosvoimaa. Diskurssi pyrkii tuomaan esiin toisenlaisen, ymmärtävämmän näkökulman aktivistisiin tekoihin. Jos siis arvon diskurssissa taiteeseen kohdistuva ilmastoaktivismi näyttäytyy älyttömänä ja vahingollisuuden diskurssissa ja uhan diskurssissa haitallisena, on siitä muutoksen diskurssin kautta muodostuva kuva positiivisempi ja ilmiö nähdään mahdollisena muutoksenajajana parempaan.

Uutisoinnin teemat ja diskurssit sisältävät paljon samankaltaisia piirteitä, mikä johtuukin siitä, että diskurssit sisältyvät näiden teemojen sisälle. Yksiselitteisesti ilmastonmuutoksen teemaa korostaa muutoksen diskurssi, ja kulttuuriperinnön teemassa taas arvon diskurssi. Laittoman toiminnan teemassa taas vaikuttaa useampi diskurssi: rikollisen toiminnan, vahingollisuuden sekä uhan diskurssi. Aktivismitteeman kielenkäyttöön vaikuttavat toisistaan poikkeavat muutoksen sekä uhan diskurssit. Vaikka tema itsessään on neutraali, värittää uhan diskurssi sitä negatiiviseksi ja muutoksen diskurssi positiiviseksi. Ilmiöön liittyvien negatiivisten puolten korostaminen on selvästi yleisempää kuin aktivismin tavoitteiden ja motiivien ymmärtäminen, mikä kertoo sekä ilmiön uutisoinnista yleisesti että myös siihen suhtautumisesta.

Diskursseja analysoidessa olisi ollut mahdollista päästä myös toisenlaisiin lopputuloksiin. Kuten Lähdesmäki (2012, 51) huomauttaa, eivät diskurssien rajat aina ole tutkijalle selviä. Erilainen tai vielä hienojakoisempi ja erottelevampi tarkastelu olisi siis mahdollisesti paljastanut hieman erilaisia diskursseja. Analyysissa nousi kuitenkin esiin hyvin oleellisia diskursseja. Vertaamalla tässä tutkielmassa löytyneitä diskursseja esimerkiksi Pirita Jupin nimeämiin eläinoikeusaktivismia käsitteleviin diskursseihin (ks. Juppi, 2004), voi huomata niissä olevan paljon samaa, vaikka diskurssit onkin nimetty ja rajattu eri lailla. Nimeämäni uhan ja vahingollisuuden diskurssit ovat toisiaan tukevia ja vastaavat Jupin tutkimuksissa etenkin demonisoivaa ja trivialisoivaa diskurssia. Rikollisen toiminnan diskurssin olisin taas voinut aivan hyvin nimetä Jupin tavoin kriminalisoivaksi diskurssiksi, sillä niiden ote aktivismiin on erittäin samanlainen. Muutoksen diskurssin näen taas sopivan osittain yhteen legitimoivan diskurssin kanssa. Nimeämäni arvon diskurssi on taas hyvin erilainen, mikä selittyy tutkimani ilmiötä katsottaessa. Taide on siinä avainasemassa.

Analyysin tuloksiin vaikuttivat niin yleiset uutiskäytännöt kuin myös se, että suomalaiset mediat muistuttavat toisiaan melko paljon, eivätkä niiden uutiset eroa toisistaan merkittävästi. Ilmiöön suhtautuminen tai sen selittäminen ei eronnut mediakohtaisesti huomattavalla tavalla eikä eri uutismedioiden liiallinen korostaminen analyysissa ollut siksi tarpeellista. Yhtäläisyyden uutisten välillä valottavat toki, millainen kuva ilmiöstä yleisesti välittyy median kautta, mutta voi kuitenkin olla, että ilmiötä koskettavat diskurssit olisivat saattaneet näyttäytyä erilaisina muuta medioita

tai ilmiötä käsitteleviä kirjoituksia tarkastellessa. Toisaalta ilmiö ei suomalaisten valtamedioiden ohella juurikaan näydy uutisissa ja mahdollista tutkimusaineistoa joutuisi siten etsimään toisaalta. Aineistossa kolmen eri median uutisia ei myöskään ollut yhtä paljon, vaan Helsingin Sanomien uutiset korostuvat aineistossa lukumäärällään. Uutisten mediajakaumaan vaikutti suuresti se, että ilmiötä käsitteleviä uutisia on eniten Helsingin Sanomissa. Tämän tutkielman aineisto on siis rajallinen, mutta kertoo silti hyvin siitä, millaista taiteeseen kohdistuvan ilmastoaktiivisuuden uutisointi suomalaisessa mediassa on yleisesti ollut. Uutisointi heijastaa myös yhteiskunnan aatteita ja käsityksiä, joten tavat, jolla ilmiöstä on uutisoitu kertovat myös, millaisena taiteeseen kohdistunut ilmastoaktiivisuus-ilmiö nähdään yhteiskunnassa. Median kautta välittyvä kuva on tutkimuksen perusteella selvästi kriittinen.

Uskon, että tämä tutkielma on tuonut lisää tutkimusta ilmastoaktiivisuuden vastaanotosta ja median ilmiöstä välittävästä kuvasta. Analyysi selvitti myös, kuinka merkittävällä tavalla taide korostuu tapauksia koskevissa uutisoinneissa. Tällaisen spesifin, taiteeseen kohdistuvan aktiivisuuden tarkastelu oli mielekästä niin taidehistoriallisesta kuin yhteiskunnallisestakin näkökulmasta tarkasteltuna, sillä se linkittyi niin selvästi yhteiskuntaan, museomaailmaan ja taiteeseen. Tässä tutkielmassa saadut tulokset sopivat myös aiempiin ilmiön tutkimuksen tuloksiin (ks. Kapranov, 2022 ja Puurula, 2023), mutta antaa samalla uutta tietoa aktiivisuuden suhtautumisesta, sen uutisoinnista ja mediakuvasta. Toisaalta se myös osoittaa taiteen ja kulttuurilaitosten arvostuksen olevan korkeaa.

Koska tarkastelemani uutiset sisältyvät melko yhtenäiseen suomalaiseen media-maailmaan, aktiivisuuden ja museoiden tutkimuksen edistämiseksi olisi mielenkiintoista siirtyä muille vesille esimerkiksi tutkimalla minkälaisia varotoimia vuoden 2022 tapahtumat ovat mahdollisesti aikaansaaneet museoissa tai miten museot itse pyrkivät vaikuttamaan yhteiskunnallisiin asioihin. Myös kaikenlainen tutkimus taiteen sisältämisestä arvoista ja vaikkapa niiden käsittelystä mediateksteissä voisi olla kiinnostava, erilainen tutkimussuunta. Aktiivisuuden, museoiden ja taiteen väliset suhteet tarjoavat selvästi paljon ajankohtaista tutkittavaa.

LÄHTEET

Aineisto

- Alander, Maija. 4.6.2022. "Kun Elokapina tukkii liikenteen, moni käskee mielenosoittajat istuttamaan puita – Silloin aktivismi on ymmärretty väärin." *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000008862226.html>
- Frilander, Aino. 24.10.2022. "Ilmastoaktivistit heittivät perunamuusia Monet'n teoksen päälle." *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000009155160.html>
- Hallonblad, Alli. 2.11.2022. "Vermeerin maailmankuuluun maalaukseen iskeneet aktivistit tuomittiin vankilaan." *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000009176598.html>
- Hallonblad, Alli. 10.11.2022. "Kuuluisat museot julkaisivat lausunnon taideteoksiin kohdistuneista iskuista." *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000009194390.html>
- Hallonblad, Alli. 26.11.2022. "Kristiina Visakorpi yritti liimata itsensä Munchin Huutoon – Nyt hän kertoo miksi." *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000009211387.html>
- HS :n pääkirjoitustoimitus. 29.10.2022. "Taidemuseoiskut ovat ääliöiden aktivismia." *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000009165095.html>
- Huhtamäki, Hanna & Eleonoora Riihinen. 24.10.2022. "Ympäristöaktivistit heittivät tomaattikeittoa Van Goghin teoksen päälle." *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000009135842.html>
- Hänninen, Sofia. 14.10.2022. "Aktivistit sotkivat keitolla van Goghin arvotaulun – arvo yli 84 miljoonaa dollaria." *Iltalehti*. <https://www.iltalehti.fi/ulkomaat/a/2408caba-be68-49d6-9ab8-4391107977b7>
- Jaskari, Kai. 8.11.2022. "Ilmastoaktivisti taideteoksiin kohdistetuista iskuista : "Taidetta ei tule olemaan planeetalla, joka on kuollut."" *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12674401>
- Kankaanpää, Juho. 24.7.2022. "Liima-aktivismi vain jatkuu : Firenzessä ilmastoaktivistit liimasivat kätensä Botticellin maailmankuulun maalauksen suojalasiin." *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000008963827.html>

- Karasti, Karla. 30.5.2022. "Naamioitunut mies sotki Mona Lisa -teosta suojaavan lasin kermalla ilmastoaiheisessa julkisuustempussa." *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000008851814.html>
- Kari, Onni. 27.10.2022. "Aktivisti liimasi päänsä maailmankuuluun taidearteeseen." *Iltalehti*. <https://www.iltalehti.fi/ulkomaat/a/6a3af687-1695-413d-ba07-63467fa9dd10>
- Kartastenpää, Tero. 5.7.2022. "Ilmastoaktivistit peittivät brittimaalauksen saastekuvalla ja liimasivat kätensä jälleen kehyksiin." *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000008926603.html>
- Koppinen, Mari. 24.10.2022. "Ilmastoaktivistit lättäsivät suklaakakun kuningas Charlesia esittävän vahanuken naamaan." *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000009155678.html>
- Koppinen, Mari. 28.10.2022. "Aktivisti liimasi päänsä Vermeerin maailmankuuluun teokseen." *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000009164532.html>
- Koppinen, Mari. 11.11.2022. "Aktivistit yrittivät liimata itsensä Munchin Huutoon, yksi pidätetyistä on Suomesta." *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000009196084.html>
- Körkkö, Hilla. 1.7.2022. "Ilmastoaktivistit liimasivat kätensä Vincent van Goghin maalauksen kehykseen." *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000008919591.html>
- Lehtonen, Atte. 24.10.2022. "Ympäristöaktivistit sotkivat Claude Monet'n maalauksen perunamuusilla – teoksen arvo sata miljoonaa euroa." *Iltalehti*. <https://www.iltalehti.fi/ulkomaat/a/91d93ef4-78cc-4869-a492-d1fb2a78e559>
- Lehtonen, Joonas. 30.5.2022. "Vanhukseksi naamioitunut ilmastoaktivisti sotki Mona Lisan kermakakulla." *Iltalehti*. <https://www.iltalehti.fi/ulkomaat/a/e7ac710d-1e7c-40d3-aa66-3142b10e0cf6>
- Osipova, Elsa. 24.10.2022. "'Piece of cake', huusi mielenosoittaja ja paiskasi kakun kuningas Charles -vahanukkeä päin – ilmastoaktivistien mukaan syy tempauksille on yksinkertainen." *Yle*. <https://yle.fi/a/74-20002225>
- Reunamäki, Ilmari. 14.10.2022. "Aktivistit heittivät tomaattikeittoa van Goghin maailmankuululle maalaukselle." *Yle*. <https://yle.fi/a/3-12659525>
- Riihinen, Eleonoora. 19.10.2022. "Aktivistit iskivät tomaattikeitolla vanhaan arvotaiteeseen – mitä siitä pitäisi ajatella?" *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000009140443.html>

- Rinne, Mika. 25.11.2022. "Rantautuuko taidevandalismi Suomeen? Museonjohtaja : "En luota heidän arviointikykyynsä." *Iltalehti*.
<https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/e2e7982a-61fb-47a0-98a3-7e5b41eb8e7e>
- Rinta-Tassi, Minna. 17.10.2022. "Kansallisgallerian johtaja taidehyökkäyksistä : "Ilmastonmuutos on vakava asia, mutta aktivistien tapa tuhota arvokkaita teoksia on väärä." *Yle*. <https://yle.fi/a/74-20001643>
- Typpö, Juho. 15.10.2022. "Tomaattikeittoa Van Gogh -teoksen päälle heittäneet kiistivät syylistyneensä rikokseen." *Helsingin Sanomat*.
<https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000009137721.html>
- Uosukainen, Saana. 24.7.2022. "Ilmastoaktivismi rantautui museoihin – Italiassa protestoijat liimasivat kätensä Botticellin mestariteokseen." *Yle*.
<https://yle.fi/a/3-12548929>

Tutkimuskirjallisuus

- Ahn, Sang Wuk ja Heejin, Han. 2020. "Youth mobilization to stop global climate change : Narratives and impact." *Sustainability*, 12 (10), 4127.
<https://doi.org/10.3390/su12104127>
- Aladro-Vico, Eva, Dimitrina Jivkova-Semova ja Olga Bailey. 2018. "Artivism: A New Educative Language for Transformative Social Action." *Comunicar* 26, no. 57, s. 9–18. Noudettu osoitteesta <https://doi.org/10.3916/C57-2018-01> (Viitattu 21.3.2024)
- Bedau, Hugo Adam. 1991. "Introduction." Teoksessa *Civil Disobedience in Focus*, toim. Hugo Adam Bedau, s. 1–12. London: Routledge. ProQuest Ebook Central.
- Bethwaite, Julie. 2022. "Taidemuseot ja ilmastoaktivismi: huomiopääomasta ympäristöpääomaksi." *Politiikasta*, 25.11.2022.
<https://politiikasta.fi/taidemuseot-ja-ilmastoaktivismi-huomiopaaomasta-ymparistopaaomaksi/> (Viitattu 27.2.2024)
- Bugden, Dylan. 2020. "Does Climate Protest Work? Partisanship, Protest and Sentiment Pools." *Socius*, 6.
<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/2378023120925949>
- Chapman, Henry. 2018. *Iconoclasm and Later Prehistory*. London, England; New York, New York: Routledge. ProQuest Ebook Central.
- Cotter, Colleen. 2010. *News Talk: Investigating the Language of Journalism*. Cambridge; New York: Cambridge University Press. EBSCOhost.

- van Dijk, Teun A. 1988. *News As Discourse*. Lawrence Erlbaum Associates, New Jersey.
- Duncombe, Stephen ja Steve Lambert. 2018. "Why artistic activism?" *The Center for Artistic Activism*. Päivitetty viimeksi 9.4.2018. Noudettu osoitteesta <https://c4aa.org/2018/04/why-artistic-activism> (Viitattu 21.3.2024)
- Eskola, Jari ja Juha Suoranta. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino. EllibsLibrary.
- Funk, Cary, Brian Kennedy ja Alec Tyson. 2021. *Gen Z, Millennials Stand Out for Climate Change Activism, Social Media Engagement With Issue*. Pew Research Center. Noudettu osoitteesta: <https://www.pewresearch.org/science/2021/05/26/gen-z-millennials-stand-out-for-climate-change-activism-social-media-engagement-with-issue/> (Viitattu 26.4.2024)
- Garrard, Chris ja Paula Serafini. 2019. "Fossil fuel sponsorship and the contested museum: Agency, accountability and arts activism." Teoksessa *Museum Activism*, toimittajat Janes, Robert R. ja Richard Sandell, s. 69–79. Routledge, Taylor & Francis Group. <https://library.oapen.org/handle/20.500.12657/46427>
- Gauld, Nicola. 2019. "I attack this work of art deliberately': Suffragette activism in the museum." Teoksessa *Museum Activism*, toimittajat Janes, Robert R. ja Richard Sandell, s. 369–379. Routledge, Taylor & Francis Group. <https://library.oapen.org/handle/20.500.12657/46427>
- Greenpeace Suomi. 2022. *Greenpeacen ja Elokapinan aktivistit paikalla TAHTO-museolla: "Fossiiliyhtiö St1:n lopetettava viherpesu"*. Greenpeace.org, 24.11. Noudettu osoitteesta <https://www.greenpeace.org/finland/tiedotteet/energia/greenpeacen-ja-elokapinan-aktivistit-paikalla-tahto-museolla-fossiiliyhtio-st1n-on-lopetettava-viherpesu/> (Viitattu 26.2.2024)
- Haapala, Vesa, Inkeri Hellström, Janna Kantola, Tuomas Kaseva, Riitta Korhonen, Heidi Kärki, Minna Maijala, Harri Mustonen, Janne Saarikivi, Merja Salo ja Juhan Torkki. 2016. *Särmä: Suomen Kieli ja Kirjallisuus*. [Uud. laitoksen.] 2. p. Helsinki: Otava.
- Hölttä, Kalevi. 2013. *Kansalaistoiminta: Lailliset Oikeudet*. Helsinki: Into.
- IIPC. 2018. *Global Warming of 1.5°C*. Noudettu osoitteesta: <https://www.ipcc.ch/sr15> (Viitattu 19.3.2024)

- Jordan, John. 2016. "Artivism: injecting imagination into degrowth." *Degrowth*. Noudettu osoitteesta <https://degrowth.info/blog/artivism-injecting-imagination-into-degrowth> (Viitattu 14.3.2024)
- Juhila, Kirsi. 2016. "Tutkijan positiot." Teoksessa *Diskurssianalyysi: teorit, peruskäsitteet ja käyttö*, toim. Jokinen, Arja, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen, kirja 2, luku 7. Tampere: Vastapaino. EllibsLibrary.
- Juppi, Pirita. 2004. "Keitä me olemme? Mitä me haluamme?": *Eläinoikeusliike määrittelykamppailun, marginalisoinnin ja moraalisen paniikin kohteena suomalaisessa sanomalehdistössä*. Väitöskirja, journalistiikka. Jyväskylän yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:951-39-2034-8>
- Juppi, Pirita. 2015. "Eläinoikeusliike määrittelykamppailun ja marginalisoinnin kohteena." Teoksessa *Liike-elämää: vastakulttuurinen radikalismi vuosituhannen vaihteessa*, toim. Juppi, Pirita, Peltokoski, Jukka ja Miikka Pyykkönen, s. 141–177. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Just Stop Oil. 2022. *Why art? Why now*. Just Stop oil.org, 16.10.2022. Noudettu osoitteesta <https://juststopoil.org/2022/10/16/why-art-why-now/> (Viitattu 26.2.2024)
- Jyrkinen, Jyrki. 2016. "Sanomalehdistö." Teoksessa *Suomen Mediamaisema*, toim. Marko Ala-Fossi, Hannu Nieminen ja Kaarle Nordenstreng. 4., uudistettu laitos. Tampere: Vastapaino. EllibsLibrary.
- Kaaronen, Roope Oskari ja Anna Elina Pulkka. 2022. "Ilmastolakoista ilmastovaaleihin – ympäristökansalaisuuden uudet muodot." Teoksessa *Planeetan kokonainen arki : Askelia kestävämpään politiikkaan*, toim. Senja Laakso ja Riikka Aro, s. 195–214. Helsinki: Gaudeamus.
- Kapranov, Oleksandr. 2023. "Throwing Soup at Van Gogh: The framing of Art in Climate Change Activism by British Mass Media." *Discourses on Culture* 19, no. 1, s. 175–200. <https://doi.org/10.2478/doc-2023-0008>
- Kivikuru, Ullamaija. 2016. "Tiedonvälitys." Teoksessa *Suomen Mediamaisema*, toim. Marko Ala-Fossi, Hannu Nieminen ja Kaarle Nordenstreng. 4., uudistettu laitos. Tampere: Vastapaino. EllibsLibrary.
- KMT 2023. <https://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2023/09/KMT-2023-lukijamaarat.pdf>
- Konttinen, Esa ja Jukka Peltokoski. 2010. *Verkostojen liikettä*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-4005-8>

- Kotiranta, Sami, Johan-Eerik Kukko, Tapio Nykänen ja Tiina Seppälä. 2023. "Suomen Elokapina 2020-luvun kansalaistottelemattomuutena – liike, oikeutus ja merkitys." Teoksessa *Tottelematon kansa: poliittisen vastarinnan muuttuvat muodot*, toim. Nykänen, Tapio, Johan-Eerik Kukko, Petri Koikkalainen ja Tommi Kotonen. Tampere: Vastapaino. EllibsLibrary.
- Lehtonen, Tommi. 2022. "Ilmastoaktivistien taideiskut." *Ajatusyhteys* (blogi), 9.11.2022. Noudettu osoitteesta <https://blogs.uwasa.fi/ajatusyhteys/2022/11/09/ilmastoaktivistien-taideiskut/> (Viitattu 27.2.2024)
- Lyytimäki, Jari. 2020. "Ilmastonmuutos isosti otsikoissa – kirittääkö uutisointi kestävyysmurrokseen?" *Yhteiskuntapolitiikka* 85 (2), s. 191–198. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020040110035>
- Lähdesmäki, Tuuli. 2012. "Diskurssianalyysi taiteen tutkimuksen menetelmänä." Teoksessa *Taidetta tutkimaan: Menetelmiä ja näkökulmia*, toim. Waenerberg, Annika, et al., s. 39–61. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8610-0>
- Maney, Gregory ja Pamela E. Oliver. 2000. "Political Process and Local Newspaper Coverage of Protest Events: From Selection Bias to Triadic Interactions." *The American Journal of Sociology* 106, no. 2, s. 470-471. <https://doi.org/10.1086/316964>
- Meissner, Miriam ja Laura Stammen. 2024. "Social movements' transformative climate change communication: Extinction Rebellion's activism." *Social Movement Studies* 23, no. 1, s. 19–38. <https://doi.org/10.1080/14742837.2022.2122949>
- Museovirasto. 2023. *Teemapäivien ohjelma 2023*. Noudettu osoitteesta <https://www.museovirasto.fi/fi/museoalan-kehittaminen/tyokalut-ja-verkostot/museoalan-teemapaivat/museoalan-teemapaivat-2023/teemapaivien-ohjelma-2023> (Viitattu 26.2.2024)
- Mäntynen, Anne ja Sari Pietikäinen. 2019. *Uusi Kurssi Kohti Diskurssia*. Tampere: Vastapaino. EllibsLibrary.
- Puurula, Lotta. 2023. *Tomaattikeittoa Van Goghin päälle: verkkokeskustelua Just Stop Oil ympäristöliikkeen aktivismista*. Kandidaatintutkielma, taidekasvatus. Jyväskylän yliopisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-202305253270>
- Puusniekka, Anna ja Anita Saaranen-Kauppinen. 2006. *Teemoittelu*. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Noudettu osoitteesta https://www.fsd.tuni.fi/metelmaopetus/kvali/L7_3_4.html (Viitattu 14.2.2024)

- Rämö, Aurora. 2020. "Lehtitalot pala palalta." *Suomen kuvalehti*, 30.4.2020. Noudettu osoitteesta <https://suomenkuvalehti.fi/kotimaa/suomen-suurimmat-mediatalot-pala-palalta-lehtia-tv-kanavia-radiotaajuuksia-kirjakauppoja-ja-ulkomaisia-tyonhakusivustoja/> (Viitattu 15.2.2024)
- Scheuerman, William E. 2022. "Political Disobedience and the Climate Emergency." *Philosophy & Criticism* 48, no. 6, s. 791–812.
<https://doi.org/10.1177/01914537211040566>
- Stranius, Leo. 2010. "Ympäristöliikkeen uudet haasteet." Teoksessa *Verkostojen liikettä*, toim. Esa Konttinen ja Jukka Peltokoski, s. 80–101. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-4005-8>
- Sulasma, Olli-Pekka ja Katriina Töyrylä. 2024. "Näin sai Mona Lisa keitot naamalleen Louvressa – suojalasi pelasti." *Yle*, 28.1.2024. Noudettu osoitteesta <https://yle.fi/a/74-20071722> (Viitattu 13.2.2024)
- Suominen, Tapani. 1998. "Media ja yhteiskunnalliset liikkeet." *Media & viestintä*. 21 (2), s. 103–108. Noudettu osoitteesta <https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/61378>
- Valkeapää, Leena. 1997. Taidehistorian sanasto. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Taidehistorian oppiaine, s. 25.
- Yle. 2014. "Yle pähkinänkuoressa." *Yle*. Päivitetty viimeksi 17.04.2020. Noudettu osoitteesta <https://yle.fi/aihe/artikkeli/yleisradio/yle-pahkinankuoressa> (Viitattu 12.2.2024)